

KONYA'DA ÜÇ TARİHİ VE MİMARİ ESER.
ALTINAPA KERVANSARAYI, HASBEY DARÜLHUFFAZI
VE SELİM II. İMARETİ

MAHMUT AKOK

Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Merkez teşkilatı içinde kurulu Rölöve şubesi tarafından sıralı bir iş olarak yürütülen ve yukarıda adları açıklanan üç mimarî anıt üzerinde çeşitli zamanlarda çalışmalar ve incelemeler yapılarak Tarih ve Mimarî döküman arşivine kazandırılmıştır.

Biz şimdi bu yazımızla bu tarihi değerlerin gerekli açıklamasını'da yaparak bilim çevresinde daha iyi tanıtılması emelindeyiz.

Bahse konu üç eser birbirinden oldukça ayrı mahiyette ve ayrı zamanlarda yapılmış tarihî yapılarıdır. Amma biz Konya'ya ait yazılarımız dizisi arasında, Rövelerini yapmakla arşivimize kazandırdığımız eserleri bu yolla tanıtmayı sözlediğimizden devamında ısrar ettik.

*Altınapa Kervansarayı*¹:

Konyadan Beyşehir giden kara yolunun 40. kilometresinin ve Tarihi yolun birinci menzili sayılan bir yerde, bizim 1956 yılında Rölevesini yapmak suretiyle tanıdığımız Altınapa Hanı, bulunmaktadır. Bu eser bugün buraya kurulmuş olan Altınapa barajı suları içinde kalmıştır. Yazınımızla, uzun zamanlar sulara gömülü kalacak olan bu esere, bilim arşivinde bir hayat kazandırmış olacağız.

Rölöve işlerimize, barajın ikmalinden çok önce başlamış olduğumuzdan, Heye-timiz yerine vardıkta, eseri o günkü durumunda görerek gerekli tesbitlerine muafak oldu.

Altınapa Hanının Plan Durumu:

Rölöve için eserin yanına varıldıkda, Hanın giriş kısmının geniş ölçüde tahrip edilmiş olduğu görüldü. Han iki kısım olarak, uzun bir dikdörtgen çerçeve içine sığdırılmış, yazlık ve kışlık bölümleri ihtiva etmektedir.

Öndeki ortası avlulu yazlık kısmın bir tarafında, tek kapı ile girilebilen ahır bölümü, öteki tarafında'da, önü bir çeşit revak teşkil eden, arabalık ve develik olacak bir kısmı bulunuyordu. Giriş kısmı biçim ve mahiyeti, geniş ölçüde yıkıntı dolaysı ile belli degildi. Res. 1 Hana ilk girişte sol kanada raslayan uçda, alt tarafı kemer ve tonozlu olan, çok harap durumunda, mes-cit binasının üç duvarı görülüyordu. Res. 2 Avluya girişde tam karşıya gelen kışlık kısmın duvarı ortasında, bir çeşit takkapı biçiminde ve abidevi hüviyyette giriş yeri görülüyordu. Res. 3.

Sunduğumuz plânın incelenmesinde de anlaşılacağı üzere (Bakınız planş 1) Ön ve avlulu kısmı ile kışlık bölüm yapıları birbirlerine ekli bir kuruluşta deletasyonlu olarak birleştirilmiş oldukları fark edilmekte idi. Altınapa Kervan Sarayının kapalı mekan durumundaki kışlık kısmı, et-

¹ İsmet İlter: Tarihi Türk hanları kara yolları yayını M. K. Özerin Tarih dergisi II. 1965 c. 15 s. 20 Sahife 145 K. Erdman: Kervansaraylar 1961 sah. 29

rafı kalın duvarlarla çevrili, içindeki iki sıra halinde dizili sekiz tane örme direk ile aralarındaki kemerlerin taşıdığı, ortada yüksek yanlarda bir ölçüde alçak kuruluş-taki tonozlarla örtülü, üç sahanlı bir plân göstermektedir. Bu kısmın etraf duvarlarında, iç bölümü havalandırmak için bir kaç tane, mazgal biçimli penceresi bulunmaktadır. Orta nefin tonozu ortasının bir fener bacasının bulunup bulunmadığını, yıkıntılar dolayısıyla öğrenmek mümkün olmamıştır.

Altınapa hanının yapı kuruluşu ve malzeme özelliği:

Rölöve etmek için eserin içine girdiğimizde, Ön kısmının ve avlu alanının en azından 1.50 metre kadar toprak ve enkaz ile dolu olduğu görülüyordu Res. 1 (Bakınız Plânş 2) Girişin yanına düşen mescit binasının yapı durumu güçlükler içinde sezebiliyordu. Altınapa hanının plân kuruluşuna oldukça benzeyen ve aynı şehirler arası yolda, birer menzil arası mesafe ile dizilmiş, olan Dokuzunderbent, kuruçeşme ve Kızılören hanlarını tam örnek olarak kabul edebiliriz.

Altınapa Hanında, girişe göre sağ tarafa raslayan ahır kısmı ile, sol tarafa düşen develik mekânlarının üstleri, yan duvarlara paralel düşecek biçimde iki uzun tonoz ile örtülmüştür. Bu tonozların uzun bölümleri içinde, yonu taşı ile yapılmış, ara kemerlerinin, alt ve yan yüzleri işlenmiş olup, sırtları moloz taş duvar örgülerine uyacak biçimde dişli bırakılmışlardır. Res. 4 Dikine duvarlarla tonoz örgüleri, yüzlerde düzenli, içlerde ulu orta moloz taş şeklindedir. Avlu yüzlerinden, kışlık kısmın dış duvarı muntazam yonu taşı ile yapılmıştır. Bu şekilde buraya kurulu takkapı yapısı ile bir ahenk yaratmaktadır. İç içe iki sivri kemer, kenarında düz kuruluşda çıkıntılı bir çerçeve ile biten takkapı'da yonu taşı ile yapılmış olup ileri ustalıkta işçilik göstermektedir. Kapının iç mekânına bağlanışında, aynı ustalık tertibinde yapılmıştır.

Kapalı kışlık bölümün orta nef tonozunu taşıyan kemerlerin özengi ayak-

larındaki yarım direklerden bazıları, daha eski yapıların artıklarından alınmış, yassı taş direklerdendir.

Bu kısmın orta mekânında olması lazımlı gelen, insanların barınma sekisi, zamanla kaldırılmış olduğundan bugün, bu ayaklara ait pabuçlar meydana çıkmış bulunmaktadır. Res. 5 (Bakınız Plânş: 3)

Kışlık mekândaki direkler, üstlerine kurulmuş kemerlerle, tonozları taşıyan kemerler ve ayakların bünyeleri, tamamen yonu taşı ile yapılmıştır.

Tonoz ve dik duvar yüzleri moloz taş örgülüdür. Han duvarlarından dış kısma düşen yüzlerin, muntazam sıralı moloz taş örgüde oldukları, kalan parçalardan anlaşılmaktadır.

Dam yüzlerinin örgülerinin taşla mı kaplı olduğu veya, izole toprakla mı örtülü bulunduğu bu incelememizde anlaşılmamıştır. Mimari düzen bakımından en yüksek tonoz örtü, yanlarda, daha az yükseklikte iki tonozu bulunmasından, orta dam örtüsünün iki tarafa eyimli, semer dam biçiminde olduğu anlaşılmaktadır.

Altınapa Hanında Bulunan Bazı Mimari Detaylar:

Giriş kısmı çok harap olduğundan bu kısımda bulunması gerekli cümle kapısı ve mescit yapısı detaylarına ait bir şeyler söylemek bu gün için mümkün olmamıştır. Yalnız avlu etrafında yer alan, ahır kapısı ile revak ayak ve kemerleri bir dereceye kadar mimari anlam taşırlar. Ayaklarla kemerler muntazam yonu taşındarlar. kemerler iki merkezli sivri biçimleri ile 13. y. y. yapılarının klâsik kuruluşundadırlar.

Kışlık kısmın girişindeki Tekkapı:

Bu yapı ünitesi başlı başına kuruluş itibari ile abidevi varlık gösteren kalıntı halindedir. İncelememiz sırasında ayakta durmakta idi. (Bakınız Plânş: 3, sol kısım)

Girişin üstünde sivri kemerli alınlık bulunduğu, gibi, kapı önü girintisi üstünde, yine sivri kemerli bir çeşit tonoz ile örtülüdür. Takın iki yanında plaster gibi

duran, düz ve keskin köşeli tertipde bir kenarlık kapı takımı dışdan çevirmektedir.

Sivri kemerlerin kenarları silmelidir. Kemer özengilerinde de silme şeklinde yastıklar görülür.

Giriş kısmı alınlık duvarı ortasında bir kitabe taşıma alacak derinlikte ve biçimde göz yapan, yonu taşlı söve ve sivri kemerli kitâbelik bulunur. Res. 3

Kapının iç tarafında, ahşap kapı karnatlarını rahatça alabilecek durumda üzeri sivri kemer ve tonozla örtülü, muntazam bir niş tertip edilmiştir. Takkapının içli ve dışlı bütün yapısı, çok muntazam yonu taşıyla ve ileri bir işçilikle yapılmıştır.

Kışlık kısmın içinde görülen direk ve kemerler:

Bu çağın bu tip yapılarında genellikle görüldüğü gibi, kemer ve ayakları muntazam yonu ve ileri bir işçiliktedir. Res. 5 Yanlış orta nefin geniş tonozunu taşıyan kemerlerin özengileri altındaki ayaklarda daha eski çağ yapılarından alınmış ve buraya Plaster şeklinde konulmuş, yassı taş direkler görülmektedir.

Orta açıklıktaki kemerlerin özengilerinde, muntazam oymalı ve dişli silmeler, bu mekânın mimari süslemesini artırır.

Yan tonozları taşıyan ara kemerler, ulu orta işçiliktedir. Bütün duvar yüzleri ve tonozlar moloz taş ile örülmüş olduklarından, taşıyıcı kemerlerin sırtları, uygunluk için dişli bırakılmıştır. (Bakınız Plânş: 3, sağ taraf) Res. 6

Kışlık kısımda orta nefin altı İnsanların oturma sekisi olarak bırakılmış, çevre etraf ise, hayvanların barınmalarına ayrılmış olduğu belirlidir.

Altınapa hanı yapısı üzerinde, yapılaş gününe işaret eden bir yazıt bulunmamasıyla beraber, benzeri örneklere kıyasla tarihleneceği gibi, vakıf kayıtlarından, (H. 598) ve (M. 1201) yılları içinde, Sipehsalar, Şemsettin Altınapa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Bu değerli eserin sulara gömülmeden önceki durumu yazılarımıza eklediğimiz al-

tı tane fotoğraftan, her yönü ile açıklanmış olacaktır. Res. 1 - 6

Altınapa kervansarayının, Mimari kuruluşunu ve yapı malzemesini gözden geçirdikten sonra, bu çağda kurulmuş öteki Selçuklu kervansarayları ile kıyasladıkda, orta çapda bir eser olduğu anlaşılır. Konya başkenti ile Beyşehir ulaşımını birbirine bağlayan ticaret yolu ile, Konyayı Afyon istikâmetine götüren yollardaki, bu çağ hanlarının ortalama ölçüsündedir. Bundan böyle, sular altında kalıp bir daha kimsenin görüp incelemeyeceği bu varlığı, bilim alanına aktarabildikse kendimizi bahtiyar sayarız.

Konya'da Hasbey Darülhuffazı:

Binanın esas cephesindeki kapısı üzerindeki yazıtına göre (H.840) Tarihinde kurulduğu anlaşılan ve bir Darulluffaz olduğu ileri sürülen bu anıt eser, bütün kuruluş özellikleri ile bir Türbe yapısına benzemektedir. Tarihî Konya şehrinin ortasında, sırcalı medrese ile Sahipata mimari külliyesine yakın bir yerde bulunmaktadır.

Plân kuruluşu ve yapı özelliği:

Plânın oturtuluş durumu tam kare tertiptedir. İki katlı bir yapı halinde olan bu kuruluşun alt kısmında, kuzey yöndeki bir kapıdan girilen lâhit odası (Mahzeni), üst kısmında da, giriş yeri batıya düşen Mesçit bölmesi bulunmaktadır.

Alt odası, çok kalın duvarlı olup, üstü sade biçimde dört köşeli kırma kubbe ile örtülüdür. Bu mahzen bizim ölçüleri aldığımız anda kısmen toprak ile dolu idi. (Bakınız Plânş 1, 2)

Üst katı teşkil eden Mesçit odası'da yine dört köşe plânlıdır. Duvarları daha ince tutulmuştur. Batıya düşen esas cephesinde bulunan cümle kapısı önünde, küçük sahanlıklı ve iki koşarlı merdiveni vardır. Bu yüzde küçük ölçüde Hacet penceresi'de bulunmaktadır.

Mescit kısmının kible duvarı ortasında çinilerle kaplı ve bezeli mihrabı görülür. Dört köşeli mekânı çeviren dikey duvar

üst başından, (Eski deyimle yedi, sekiz) eyimli üçgen yüzeylerle, yuvarlak oluşdaki kubbe kasnağına ve buradan'da mağarnasılı kubbe içine eklenir. Kubbe içi çok dilimli (İç bukey) yıldız kubbe şeklindedir. Kilit aynasında'da bir püskül bulunmaktadır. Kubbe kasnağında dört yöne açılmış küçük pencereler'de vardır.

Lâhit odası içli ve dışlı tamamen yonu taşı ile örülmüştür. Bu duvarlar dış yüzde, üst kat duvarlarından çıkıntılı bir silme ile ayrılırlar. (Bir çeşit subasman gibi).

Mescit odasının bir kısmının dış duvarları'da tamamen yonu taşı iledir. (Ön cephe mermer). İçten taş kağır duvarlar, sıralı moloz şeklinde örülmüştür. (Kapı, pencere ve dolap kenarları yonu taşıdır.) Kible duvarı'da, içine Mihrabı rahatça yerleştirmek için kalın tutulmuştur.

Hasbey Darülhüffazı binasının kubbesi, kasnak ve Tanburu tamamen Tuğla malzeme ile işlenmiştir.

Hasbey Darülhüffaz binasının Mimari oluşumu:

Dokuz Planş halinde yapı Rölövesiyle, sanat değerlerini takdim ettiğimiz bu küçük ölçüde görülen anıt, mimari kuruluş yönünden önemle üzerinde durulması ve Türk mimari sanatı içinde örnek yer alması gerektiren bir eserdir. Çağında Türbe binalarının kazanamamakta olduğu aşamanın bir basamağını'da teşkil eder.

Bu bina Tarih yazıtı ile'de, Darulhuffaz olduğu belli iken, Türbe olarak açıklamak okurlara garip bir mutala gibi gelebilir. Fakat, yapı kuruluş özelliği, Mutlak bu binanın başlangıçta Türbe olarak kullanılmasının ileri alınarak inşa ettiklerini kabul etmeğe bizi götürmektedir. İçten türbe mekanlarına verilen derinlik, dışta bu çeşit anlamdaki yapılarda gerekli mimari ifade bulunmaktadır. (Bakınız, Plânş: 4-9) Res. 7 yapılmış

Çok süslü ve değerli işçilikle yapılmış bir girişyüzü bulunur. Toprak düzeyinden belirli bir yükseklikde kornişle ayrılan Subasman bölümlü, kitleye bir ağırlık kazan-

dırır. Etraf dikey yüzeyleri'de belirli bir düzeye kadar muntazam kesme taş duvarlıdır. Kaplamalı duvarları, üst kısımdan dönen bir korniş, ön yüzün köşelerinden geçerek, subasman üstünden arkaya çevrilir.

Binanın üst örtüsünü teşkil eden Tanbur ve kubbe kısmı, Tuğla malzeme ile yapılmıştır. (Bakınız Plânş: 1) Kubbe eteğini meydana getiren Turomp ve Tanbur, üçgen pramitler ve yine üçgen yüzeyler şeklinde tertipli, mugarnaslıdır. Üzerindeki 16 köşeli Tanburun, kubbe ile birleştiği kısım, kirpi saçak şeklinde korniş biçimine dönüşür. Kubbesi tam yarım küre yapan bir kuruluştadır. Sirtında dışa doğru üç sıra halinde devam eden, pramit biçiminde Mahmuzlar görülürler.

Tanburun orta kuşağı ile, Muğarnesin üst şeridine yerleştirilmiş kesme mavi renkte çiniler süs olarak kullanılmıştır.

Kubbe sirtında mahmuz olan bir örnekte, Konyada Sahipata fener kubbesinde görülmektedir. Bunlar konumuz olan Hasbeyde bir süs elamanı gibi durmakta isede, esasında bu tür kubbelerin sirtına daha ince malzeme ile, külah teşkil edecek bir kaplamanın (Örtünün) bağlantısına'da yarıyacıkları düşünülebilir.

Bu hali ile kubbe üst örtüsünde bir bitmemişlik göze çarpmaktadır. Dikey tanbur duvarlarının karşılıklı dört yönünde, üst başları sivri kemerli küçük ölçüde pencereler bulunmaktadır. Mescit iç mekânını aydınlığa kavuşturmak için, dikey duvarlarının üst seviyelerinde'de küçük pencereler sıralanmıştır. Bunun bir bölümü sonradan gelişi güzel kapatılmıştır. (Bakınız Plânş: 1, 2)

Hasbey Darulhuffazındaki, sanat değeri taşıyan yapı detayları:

İç mekânda, sade fakat yerinde kullanılmış, altı ve üç köşeli Turkuva ve Lacivert renkli plaklarla kaplı bir çini bezeme vardır. Bilhassa baş yeri olan, kesme çinilerle bezeli mihrabı, bu süslemenin tamamlayıcısıdır. (Bakınız Plânş: 3) Mihrapda niş kısmı dokuz köşelidir. üst başında dört sı-

ralı ve sade yapılı mağranaslı yarım kubbe oturur. Kenar çerçevesi, çalılık ve düz yüzeylerde geometrik tertipde zencerekler ve lâle motifleri ile zengin bir korniş halindedir. Çerçeveden içe dönük nişin alt kısmı köşelerinde, sütünceler, alt ve üst başlarında sekiz köşeli başlıklar yine çini ile yapılmışlardır.

Bugün oldukça bakımsız ve perişan durum gösteren iç mekanın, eski zengin ve gösterişli, yüksek varlığını bu kalıntılardan hayal etmek gayet mümkün ve kolaydır.

Hasbey Darülhüffazının esas yüzü:

Küçük fakat değerli, anıtı tarihî şehrin o günkü meydanlarına bağlayan yüzü, mermer bloklarla kaplı ve alabildiğine, geometrik ve bitkisel motiflerle bezelidir. (Bakınız Plâş: 2, 4, 9) Esas yüzün ortasını giriş kapısı ile bir pencere tutar.

Kapı üst başını içten lale taçlı bir konsol kemer tutup, onunda üst çevresini, Taşa oyma sivri kemer çevirir. Kemerin sırtına düşen üçgen alınlıklar içini, Rumî dediğimiz motifli süsler doldurur. Bu motif etrafı ile, söğenin kenar süsleri bir çeşit zencerek ile bezelidir. (Bakınız Plâş 4, 5) Kapı kemeri üzerinde iki satır halinde tarih kitabesi yer almaktadır. Esas yüzün düzlüklerinde, uzayıp giden bördürler durumunda zencerekler, genişçe yüzeyler halinde geometrik süslemeler ve Rumî benzemeler hesaplı kompozisyon tertibinde yer almaktadır. (bakınız Plâş: 5, 9) Zencerekler beş çeşit, geometrik yüzey süslerde dördür. Rumî motifli süslerde üç çeşit olarak yapıldığı görülmüştür. Res. 7 ile tanıdığımız esas yüzü, 1900 yıllarında bu durumda idi. Yüz kaplamasının üst parçalarının büyük bir kısmı düşerek yok olmuş buldukları anlaşılmaktadır. Bu kısımlara ait olması gerekli bazı parçalarda, süs kompozisyonuna dahil başka başka tertipde süslerinde olabileceğini kabul edebiliriz.

Süslemede, dolu ve boş ahengin yer verildiğinden giriş kapısındaki yüzü düz

ve silmeli sögelere bakarak kapı tacını teşkil edecek kemer ile, alınlığında, bu kısmı belirterek süs kompozisyonunun yarattığı üstün buluş hayal edilebilir. Bugün eksik olan kaplama taşları yerinde, tuğla örgülü bir yüz görülmektedir.

Konyada II. Selim İmaretinden, Aşevi ve Menzilhanesi Parçaları:

1965 yılında kısmen ayakta dururken rölöve edilmesi istenen bu eserin incelenmesi için yerine gidilerek içinde çalışmalar yapıldı. O zaman aşevinden bir kısım ile, Menzilhaneden ancak küçük bir parçası, çok harap bir durumda görülebiliyordu. Aşevinin ayakta duran parçalarını, kızılây yine bir aş ocağı gibi kullanıyor, ve bazı okul öğrencileri ile, muhtaç kişilere yemek veriliyordu.

Menzilhaneden kalan parça içinde de terk edilmiş bir manzara göze çarpıyordu (Bakınız Plâş: 1) Res. 8 Bugün bu parçalar tamamen kaldırılmış yerlerinde, oto parklar ile geniş yeşillikler tesis olunmuştur. Biz o günkü çalışmalarımızı bilim dünyasına bu yol ile tanıtlamakla Türk sanatına bağlılığımızın bir borcunun ödemeye çalışmaktayız.

Konumuzu teşkil eden eser parçaları, 16. y. yıl yapısı ve II. Selim'in Konya ilinde vali bulunduğu sırada, Mevlâna mimari manzumesi yanında ve onun varlığını güçlendirmek amacıyla kurduğu İmaretin işe yarayan birer parçası idiler. Bildiğimize göre bu İmaret külliyesinde, Cami, Medrese, hamam, Aşevi menzilhane ve birde sonradan eklenen kitaplık binası bulunuyordu.

Cami bütün varlığı ile ayaktadır. Ona batı yönünden bitişik olan kitaplıkta durmaktadır. Hamam binası bir günden öbür güne yok edilmiştir. Aşevi ile Menzilhanenin parçaları bizim bu Rölövemize esas olan ölçüleri aldıktan az sonra tamamen kaldırılmıştır.

Sunduğumuz plâşların incelenmesincede anlaşılacağı üzere, aşevi, binası ile menzilhane binası birbirinden oldukça ayrı düşen istikametlerde kurulmuşlardır.

Aşevi binasının plân kuruluşu ve yapı özelliği:

Günümüze kadar gelebilen aşevi kısmında, (Bakınız Planş 1) dört bölümden ibaret kısımlar görülmektedir. Bunlardan güneyde olanı bina kitlesine göre biraz çarpık kurulmuş cümle kapısı ile giriş holnun bulunduğu bölümdür. Kuzeye doğru, hole bitişik ve birde kapı ile bağlantılı, bize bu laşikhane diye tanıtılan, ortasında bir direk üç kemer ile örtüsü üç kısma bölünen kare plânlı bölme gelmektedir. Buranın dışa ve avlu kısmına açılan bir kapı ve üç tane penceresi bulunmaktadır. Bununda kuzeyinde, daha geniş kare plan gösteren, aynı biçimde üst örtüsü olan, ocaklı mutfak bölmesi bulunur. Daha kuzeyde üst örtüsü değişik durumda bir oval kubbe bir tonoz şeklinde olan, bize kiler diye tanıtılan bölme gelmektedir. Mutfak bölmesinde, biri sonradan dışa açılan ,kapı haline getirilmiş ocak, iki küçük ocak yer aldığı gibi avlu kısmına açılan bir pencere ve kapısı bulunur. Kilerin ise sokağa ve avluya bakan üç penceresi ile bir kapısı görülür. Bölmelerin her birinde avlu kenarına düşen sırada kubbeler, sokak duvarı kenarında ve bu duvara paralel uzunlukta ve biçimde tonozlu örtüler bulunmaktadır.

Aşevi binasının dış ve iç yapı kuruluşu:

Aşevi bina parçasının günümüze kadar gelen parçasının dış yüzlerinin ifadesi pek gösterişli olmamakla beraber, İçi ihtişamlı kuruluştan bir şeyler hatırlatmaktadır. (Bakınız Plânş 1-2) Sokak yüzünde mermer taşı söge ve kemerli geniş girişli bir cümle kapısı bulunur. Res. 9 Bu kapının içi bir holdur. aynı genişlikte ve 'sepet kulpu kemerli iç açıklıkla avluya geçilir. Bu kapının solunda ileride açıklayacağımız aşhane bölümleri olduğu gibi sağ tarafında'da bazı yapıların bulunduğu, sağ duvar dışında görülen izlerden anlaşılmaktadır. Sokak yüzü dış duvarları, bu kısma açılan pencere kenarları hariç, moloz taşı ile yapılmıştır.

Avluya bakan dış yüzde, bir sıra halinde kapı ve pencereler yer almaktadır.

Üst başları ahşap lentolu ve tuğla örgülü sivri kemerlidir.

Söğelerinde intizamlı taş örgüleri görülür. Öteki duvar yüzleri moloz taşı ile örülmüşlerdir.

Aşhane binasında yazılmağa değer mimari kuruluşlar iç mekanlarda bulunur. (Bakınız Plânş 2) Res. 10, 13

Bölümler içinde bulunan dört köşe plânlı inşai ayaklar çok muntazam yonu taşı ile kurulmuştur. Ocak ayak ve özen-gileri'de böyledir. Kubbeleri ve tonozları taşıyan kemer, pantantifler ve kubbeler tuğla örgülüdür. Yüzlerinde sıva olmayıp dolgu derzlidirler. Ocak başamaklarını teşkil eden basık kemerler ile, onların dikey alınlık duvarlarında tuğla örgülüdür. Bölme etrafları dikey duvarları ile tonoz örgüleri moloz taşı ile yapılmıştır. Yüzlerinin derzleri geniş harçlıdır. Bizim tesbit çalışmaları yaptı zamanda Aşhane bölmelerinin taban döşemeleri ulu orta ve genişçe yassı taşlarla kaplı idi. Res. 11

Aşhanenin dam örtünün çok harap görülmesinden eski biçiminin nasıl olduğu, ancak tahminlerle ileri sürülebilen bir bilgi olur. Duvar kenarının kirpi saçak tuğla olacağı kabul edilebileceği gibi taş kornişli olabileceğide düşünülebilir.

Kubbeler dış kenarında köşeli tanbur duvarları olacağı üstlerinin kurşun plaklarla kaplı bulunacağını öteki külliye parçalarına bakarak söyleyebiliriz.

Elimizdeki plânın incelenmesinden, bazı parçalarının uzamasından ve bazılarının kesinti yapmamasından çıkardığımız anlam, bu parçanın geniş kuruluştaki bir varlıktan bir kısmı olduğunu anlatmıştır. Aşhaneyi, sayın okurlarımızın, bu yolda ve bu ölçüde tanıtmaya çalışmalıdırlar.

Menzilhanne bölümü:

Bizim Röleve çalışmalarımız sırasında Daruzziyâfe diye tanıtılan bu bina parçası, kuruluş özelliği ve mimari çatkısı yönünden, menzilhanenin, üstü örtülü, arabalık develik, kısımlarına tamamen uy-

maktadır. (Bakınız planş 3 - Res. 13-14). Elde edilen plânın gözden geçirilmesinden anlaşılacağı üzere, avlu yüzüne düşen kısmında, kesme taş yapıda ayaklara bindirilmiş, Revaklı kısım, itinalı bir yapı karakterindedir. Yüze sıralanmış geniş açıklıktaki kemerler, çok muntazam tuğla ile örgülüdür. Direk başlıkları olan özengileryonu taşındandır.

Tonozları taşıyan ara kemerlerde'de tuğla örgülüdür, kemerler (Pencî kemer) denilen üslûbda kalıplanmış sivri kemerlerdir. İç ara kemerlerin üst başlarına yakın kısımlarında (kilit yerine yakın durumda) ağaç gergiler konulmuştur. Res: 14

Üst örtüsü basık tipde, moloz taşlarıyla yapılmış, uzun tonoz halindedir. etraf duvarları'da moloz taşıdır. Örgüler arasında yatay ve dikey biçimde konulmuş tuğlalarla duryüzlerine düzen tertibi yapılmıştır. Arka duvarın desdek ayak çıkıntıları'da yonu taşından yapılmışlardır.

Menzilhanenin bize kadar kalabilmiş, güney doğuya uzanan bir kısım koparıl-

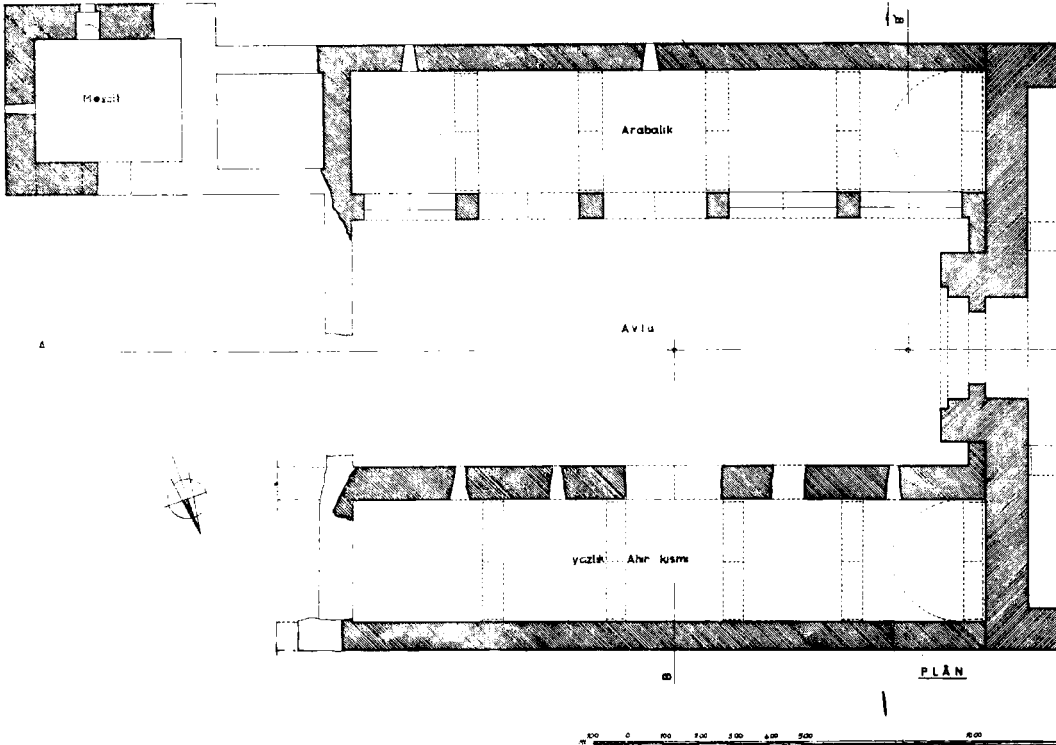
mış ve bu kısma ulu orta bir duvar örülmüştür. Buranın ne kadar uzandığını, toprak içinde yapılacak bir kazı anlatabilirdi, bu'da yapılmamıştır. Menzilhane iç kısmının doğu duvarında mazgal biçimli havalandırma pencereleri'de görülmüştür.

Dam örtüsünün ne şekilde tertip edilmiş olduğunu, incelememiz sırasında anlamak mümkün olmadı.

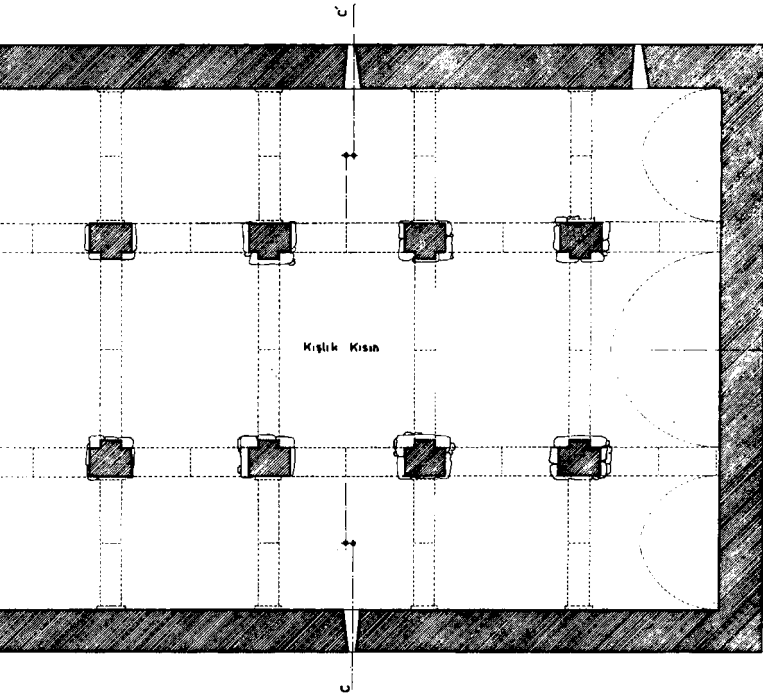
İç zemin döşemesinde toprak ve enkaz ile dolu oluşundan ne gibi bir malzeme ile kaplı bulunduğu anlaşılamadı.

Menzilhane binasından ancak bir parçasını incelemek imkânını bulabildik bunun kuzey ve güney yönlerinde geniş ikamet kısımların'da bulunabileceğini düşünmek yerinde olacaktır. Elimizdeki plan kuruluşuna bakarak, menzilhanede üst kat durumunda yerlerin olabileceğide kabul edilebilir.

Bu yazımızda'da artık ebediyen yok olmuş bir tarihi mimari varlığın son kalıntılarına işaret ettik. Bu yoldaki gayretimiz konuyu bu kadarıyla bilim çevresine duyurmak olmuştur.

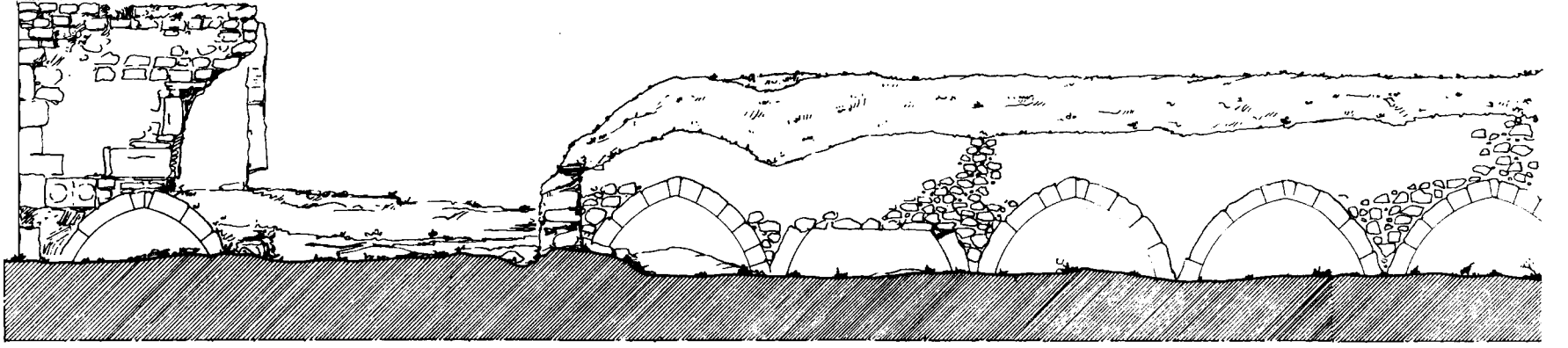

Altınapa Han Plânş : 1

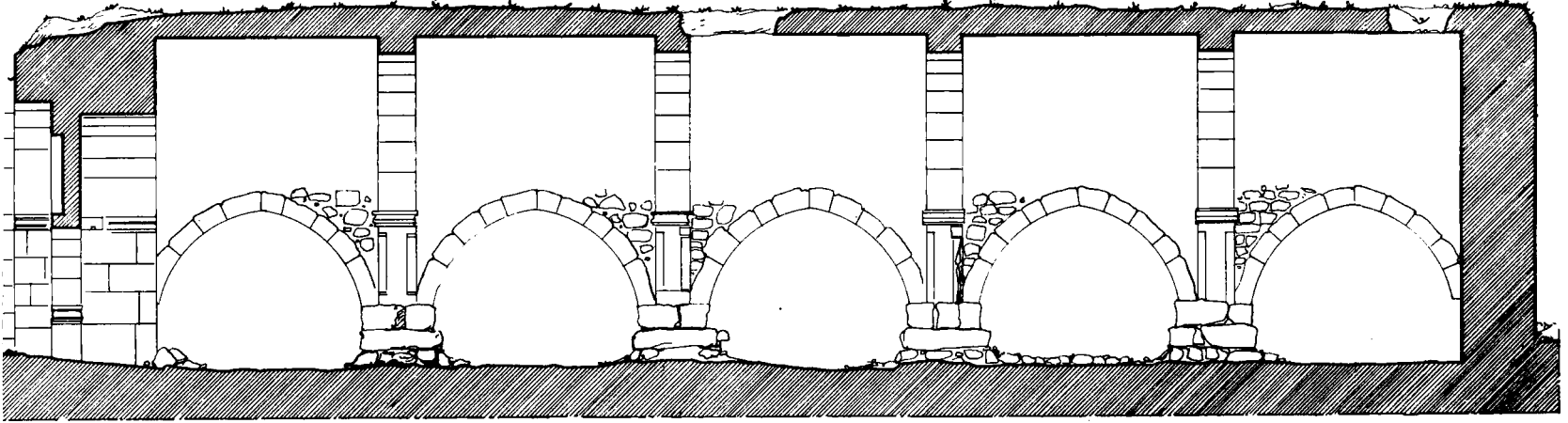
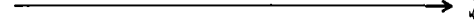

RÖLÖVE : MAHMUT AKOK
ÇİZEN : ORHAN SEMERCİ

3 - Temmuz - 1961 Ankara

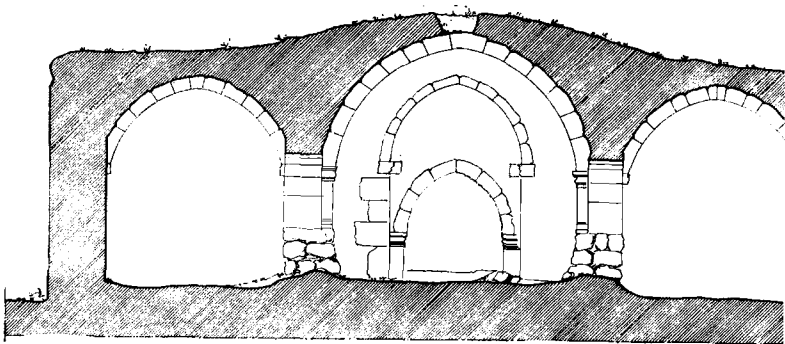

A - A' kesiti

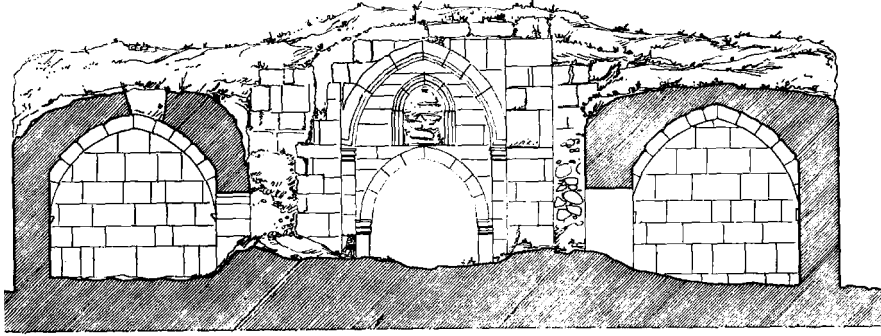
A-A' kesitinin devamı

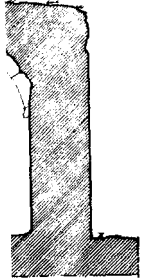
C - C' KESİTİ

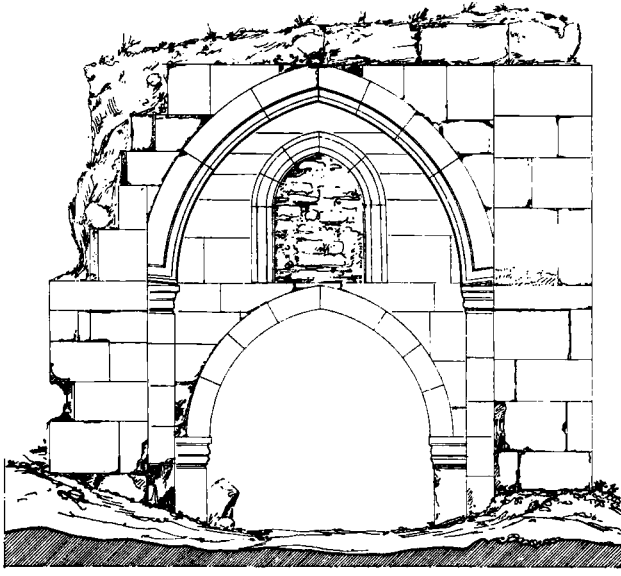
Altınapa Hanı Plânş : 2

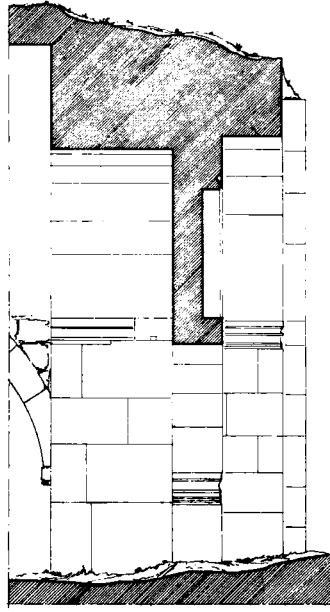
B-B' KESİTİ

Altınapa Hanı Plânş : 2

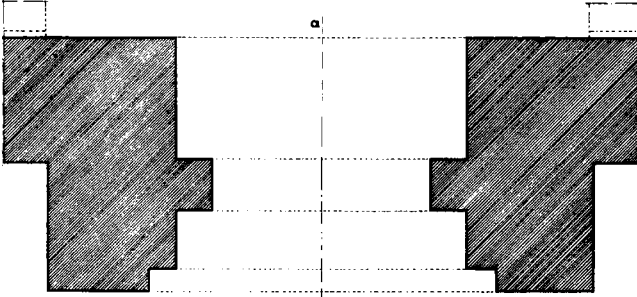

ÇEPHE

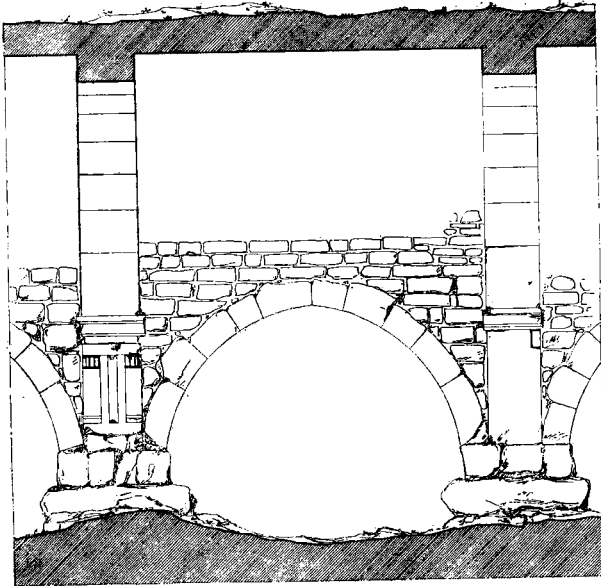
a-a' Kesiti

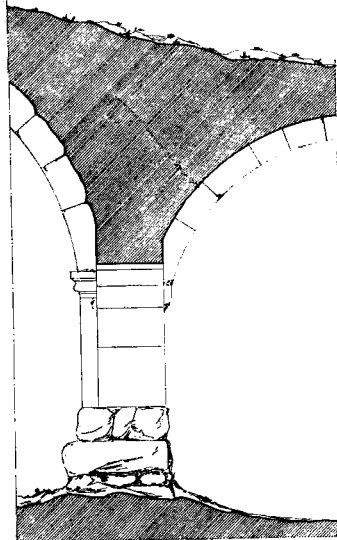
Plân

KAPALI KISIM GİRİŞİ DETAYI

Altınapa Hanı Plânş: 3

A-A' Kesiti Parçası

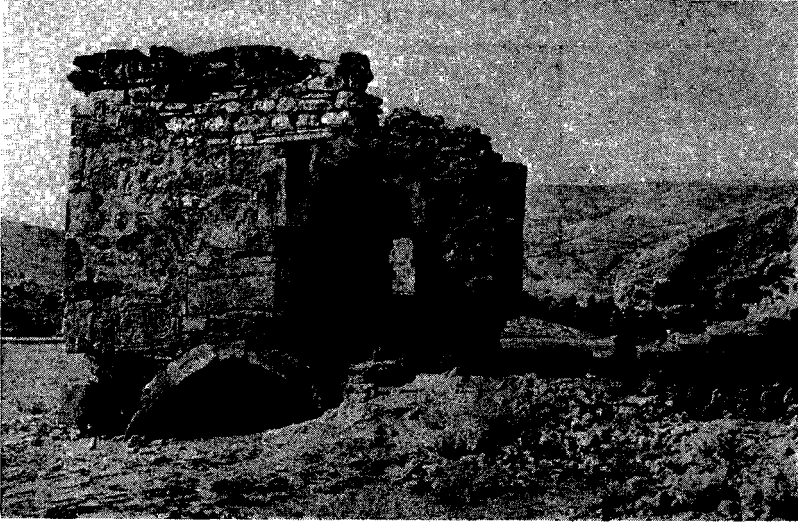
C-C' Kesiti Parçası

KAPALI KISIMDA TAKVİYE KEMER VE AYAKLARI
DETAYI

Altınapa Hanı Plânş: 3

Res. 1 — Konya-Altınapa Kervansarayı giriş kısmı görünüşü.

Res. 2 — Konya-Altınapa Kervansaray Mescit Binası.

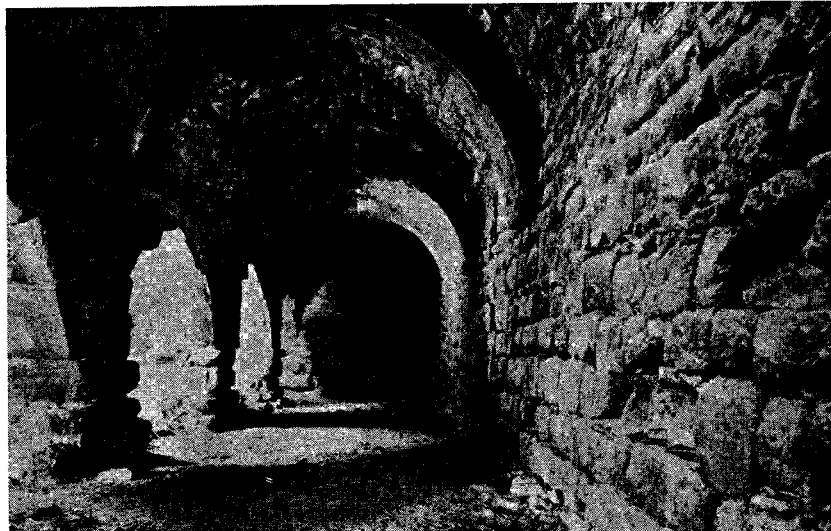
Res. 3 — Konya-Altınapa Kervansarayı kışlık girişindeki tak kapısı.

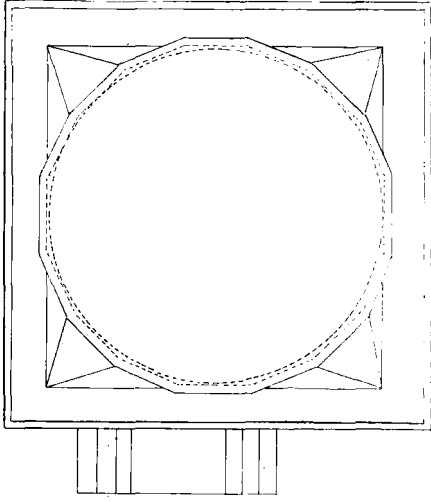
Res. 4 — Konya-Altın-
apa Kervansarayı ön av-
lusundaki develiklerin
son durumu.

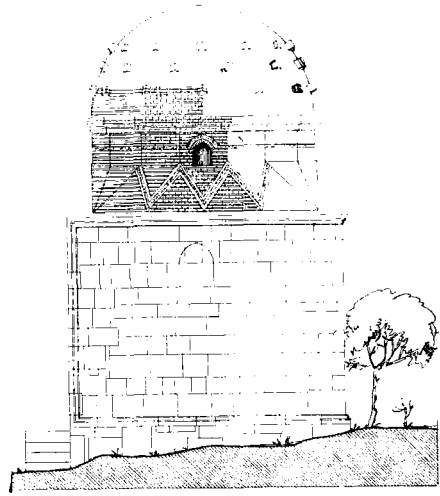
Res. 5 — Konya-Altın-
apa Kervansarayı Kış-
lık kısmından orta ne-
fin ayak ve kemerleri.

Res. 6 — Konya-Altın-
apa Kervansarayı Kış-
lık kısmından yan nef-
ler.

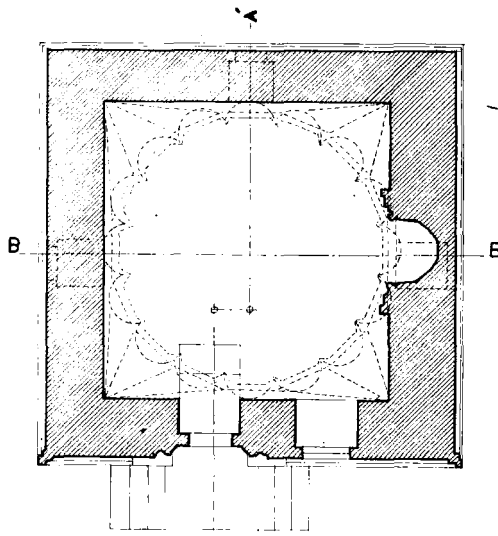

KUBBE PLÂNI

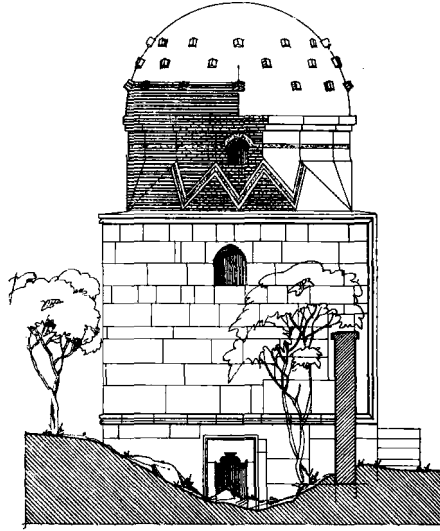

SAĞ YAN CEPHE

H. A. Darülhuffazî Plânş : 1

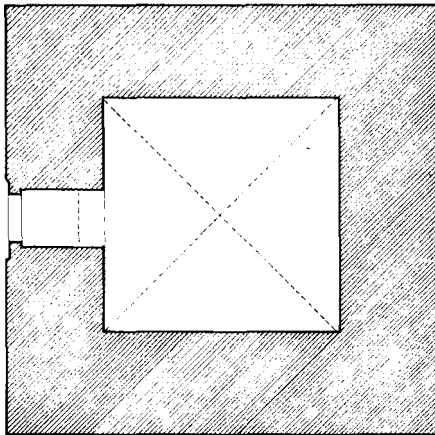

ZEMİN KAT PLÂNI

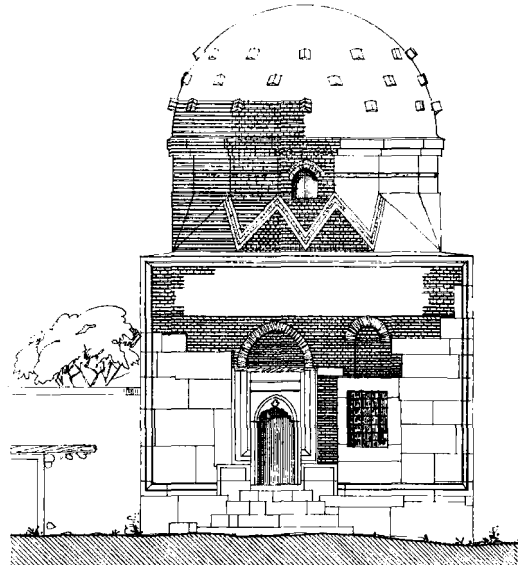
SOL YAN CEPHE

H. B. Darülhuffazî Plânş : 1

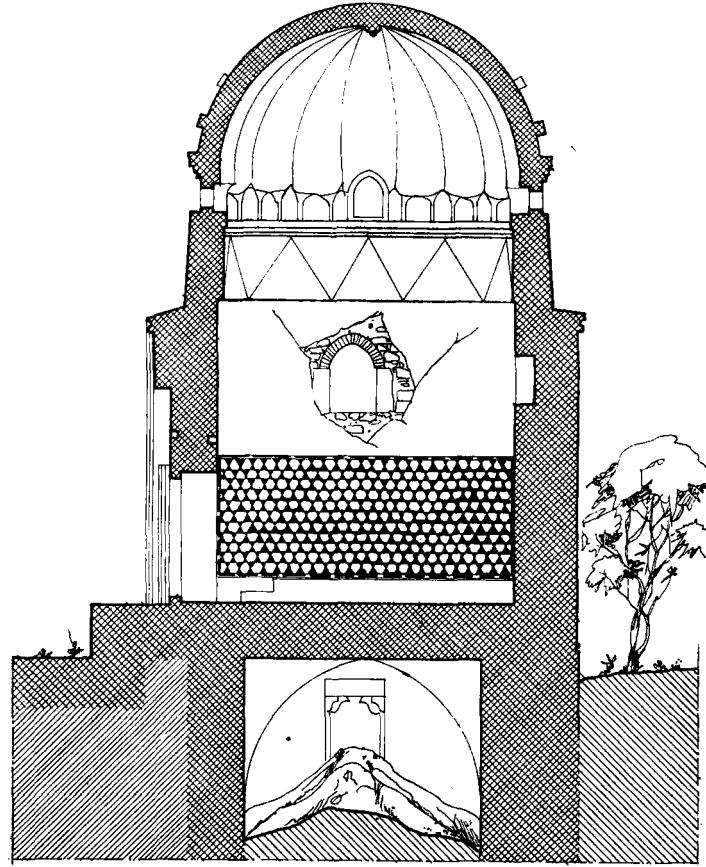
ALT KAT PLÂNI

H. B. Darülhuffazî Plânş : 1

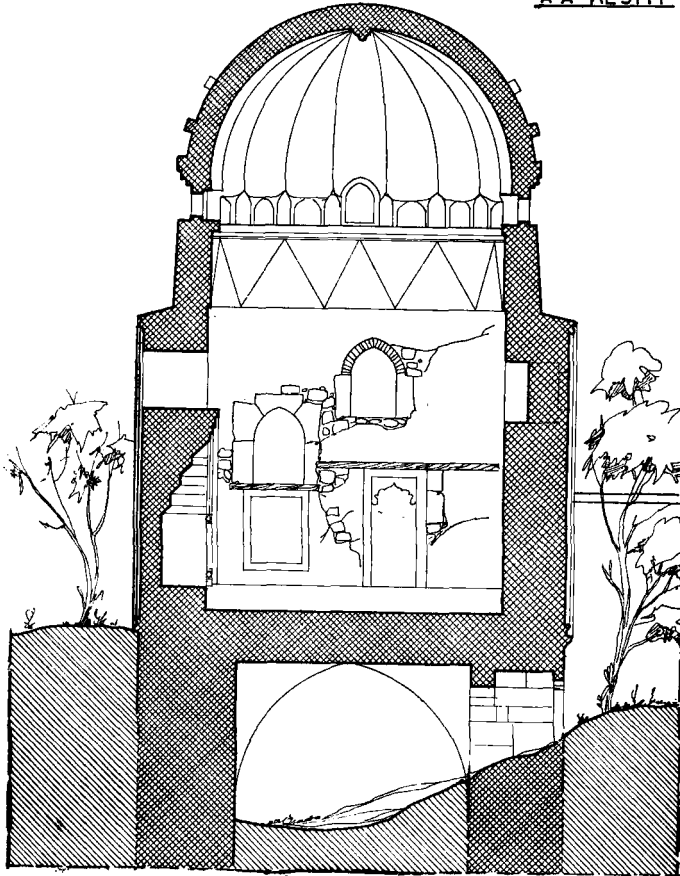
ÖN CEPHE

H. B. Darülhuffazî Plânş : 1

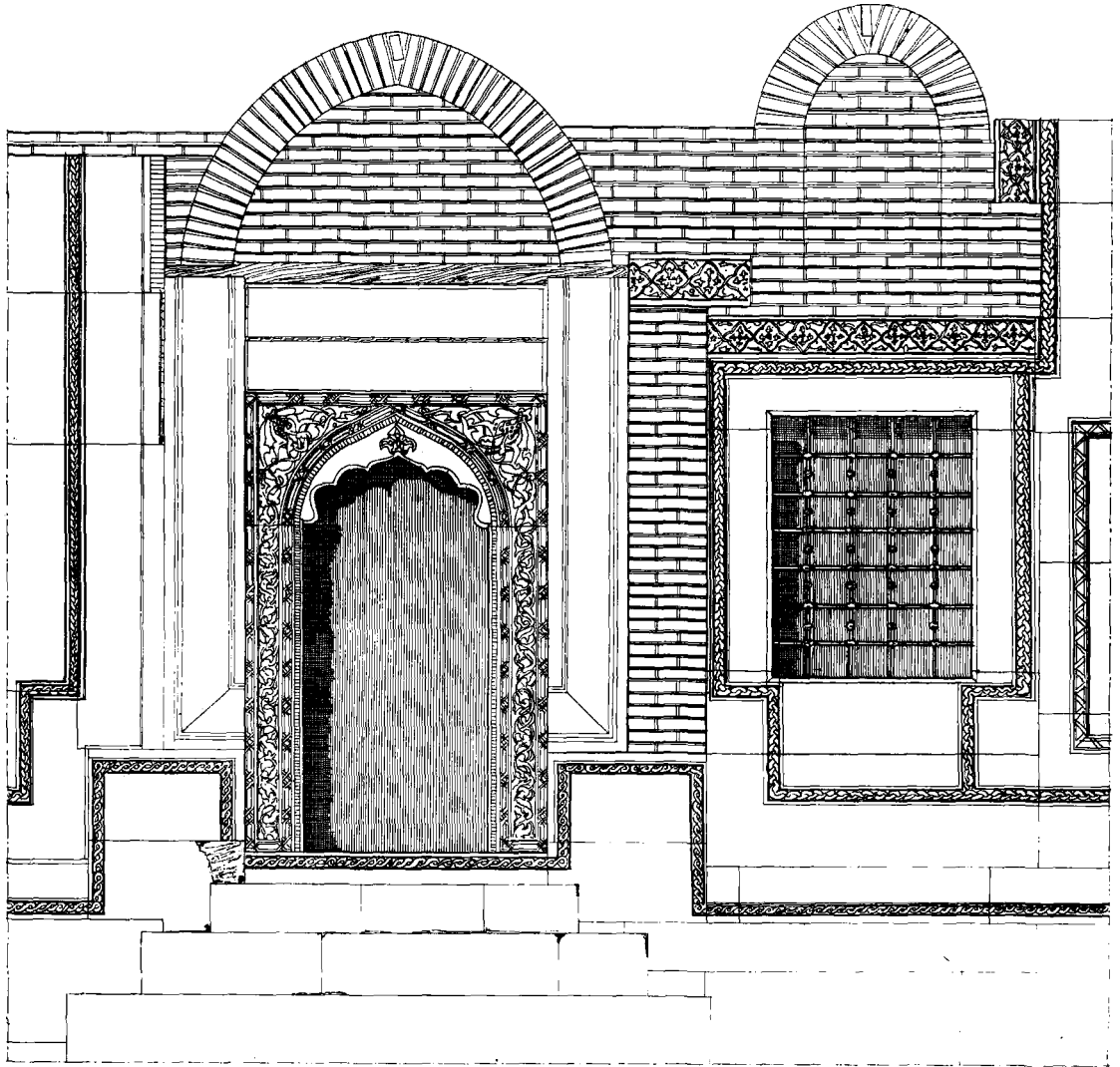
H. B. Darülhuffazı Plânş: 2

A-A KESİTİ Mik:1/50

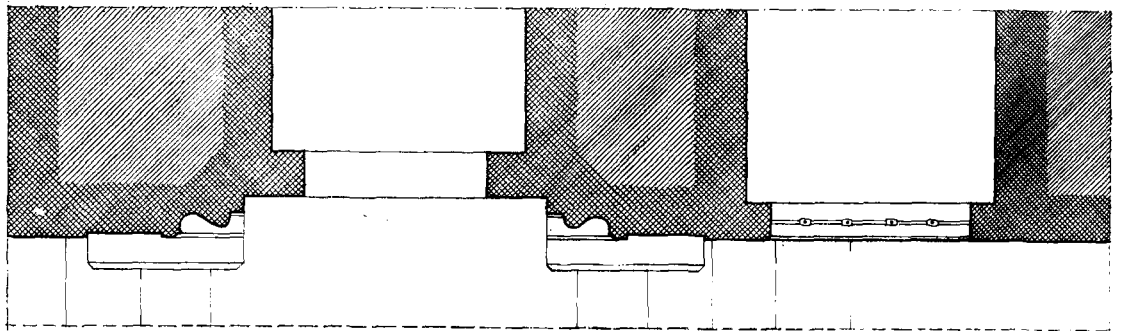

B-B KESİTİ

H. B. Darülhuffazı Plânş: 2

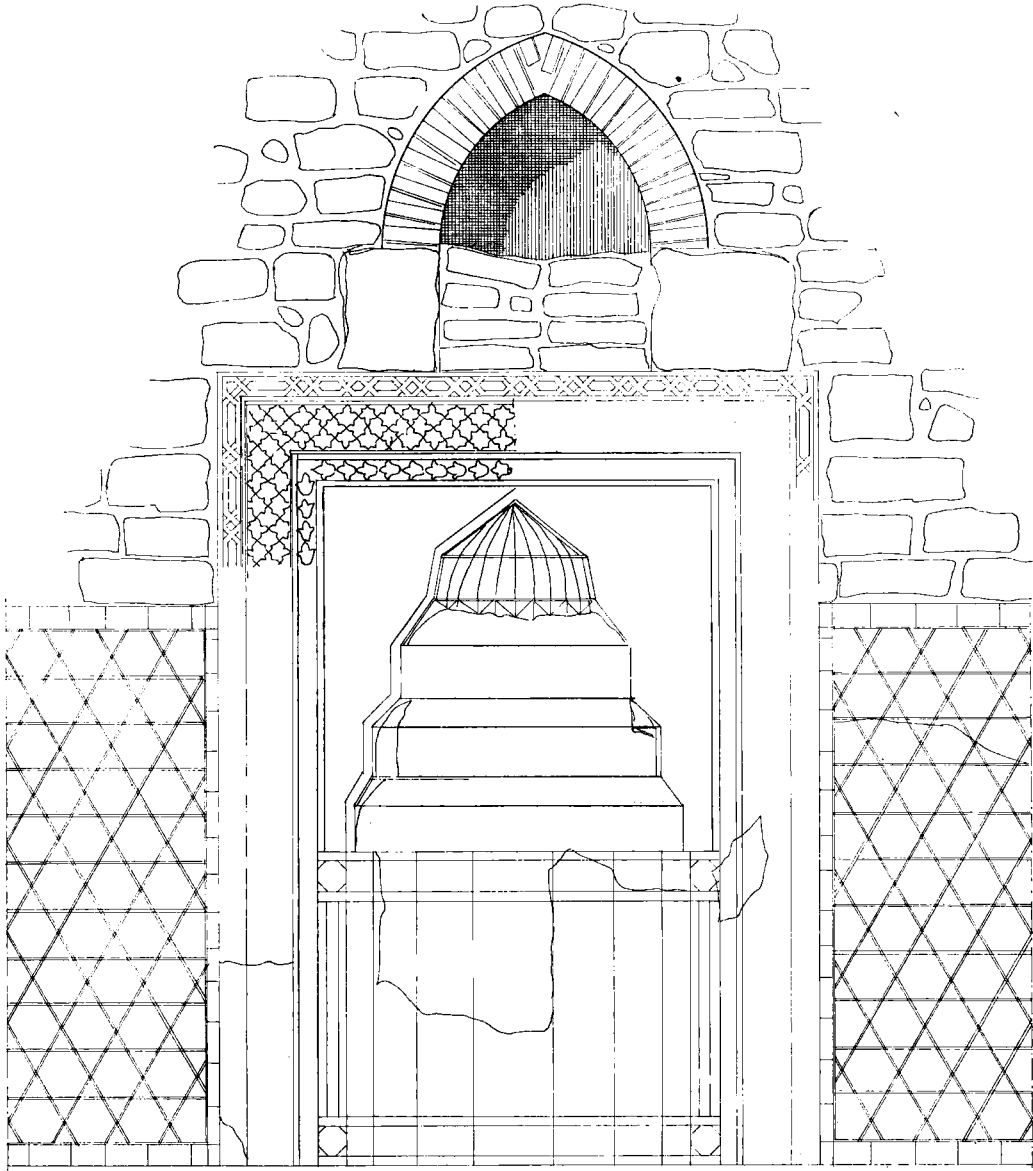

GİRİŞ KAPISI CEPHE DETAYI MİK: 1/10

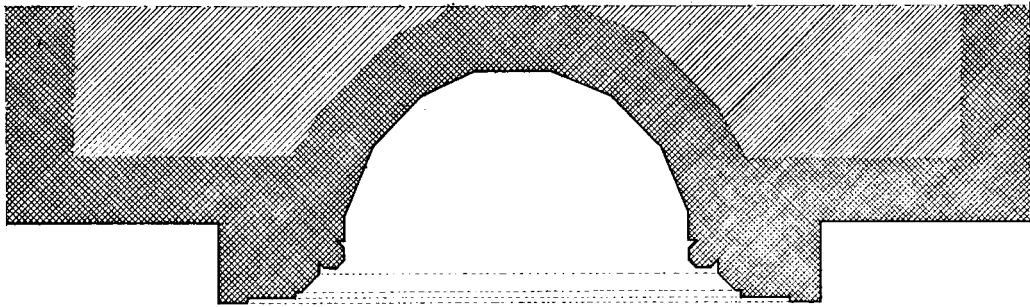

PLÂN

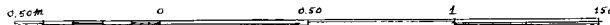
H. B. Darülhuffazı Plânş: 2

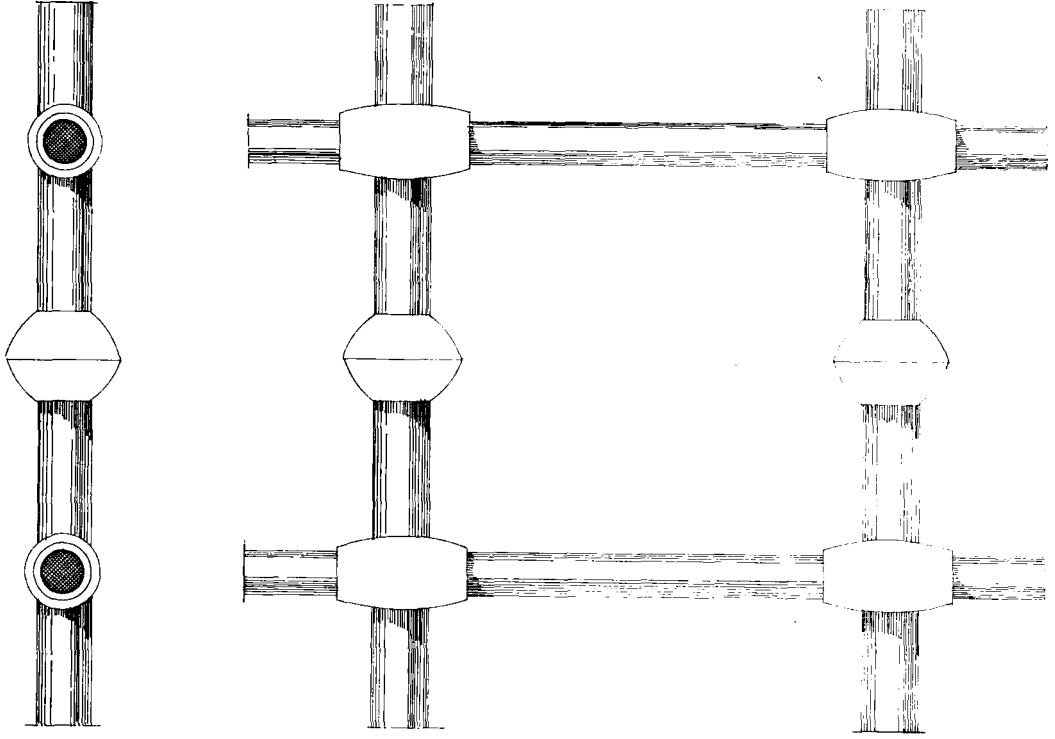
MIHRAP DETAYI: 1/10

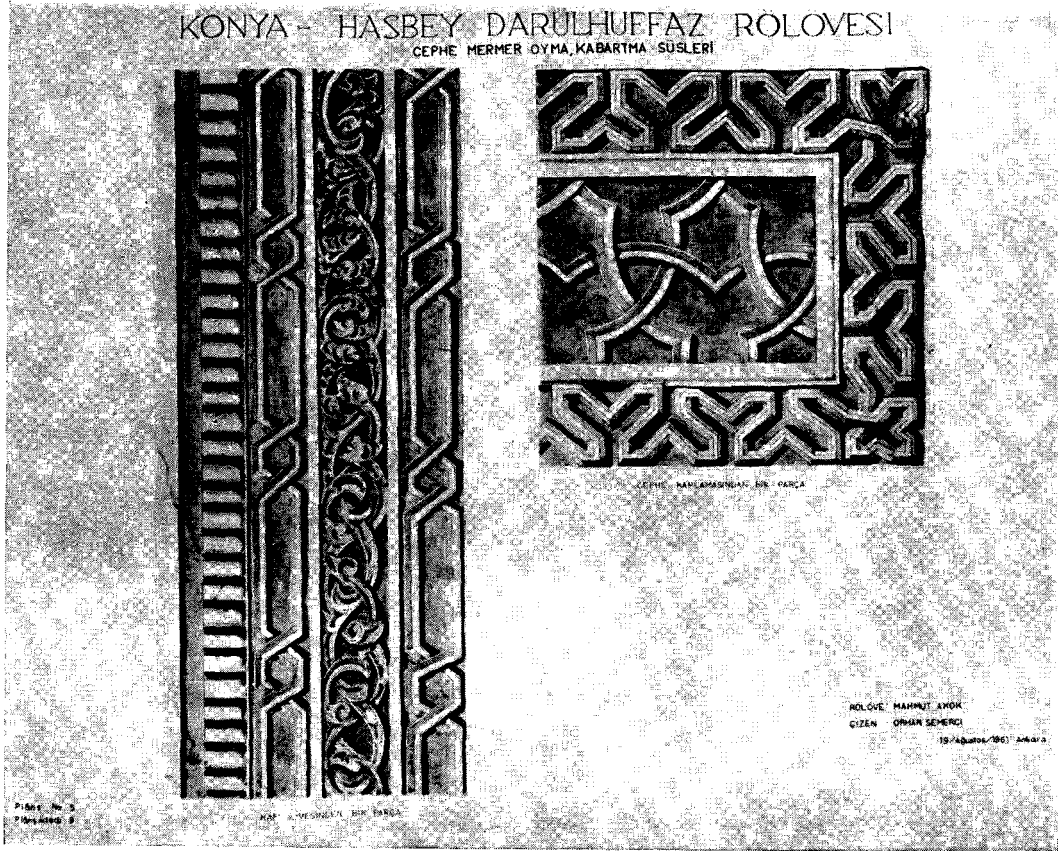

PLÂN

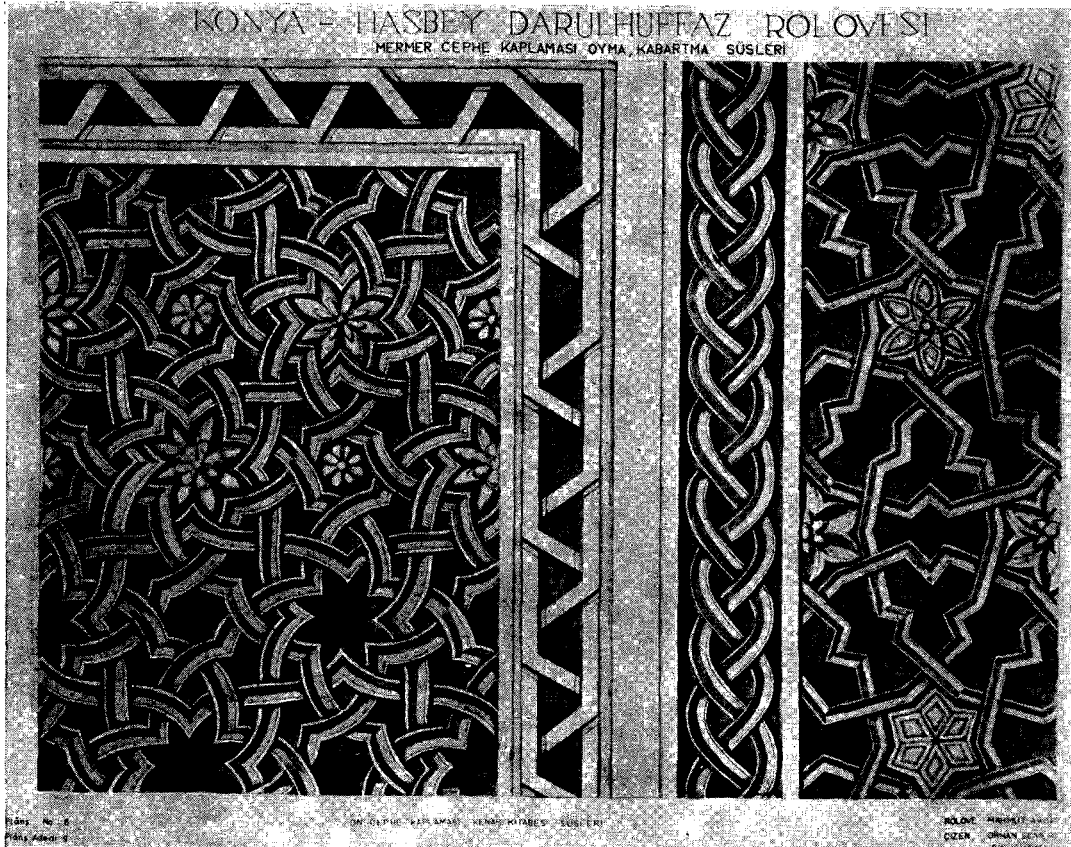

H. B. Darülhuffazi Plânı: 3

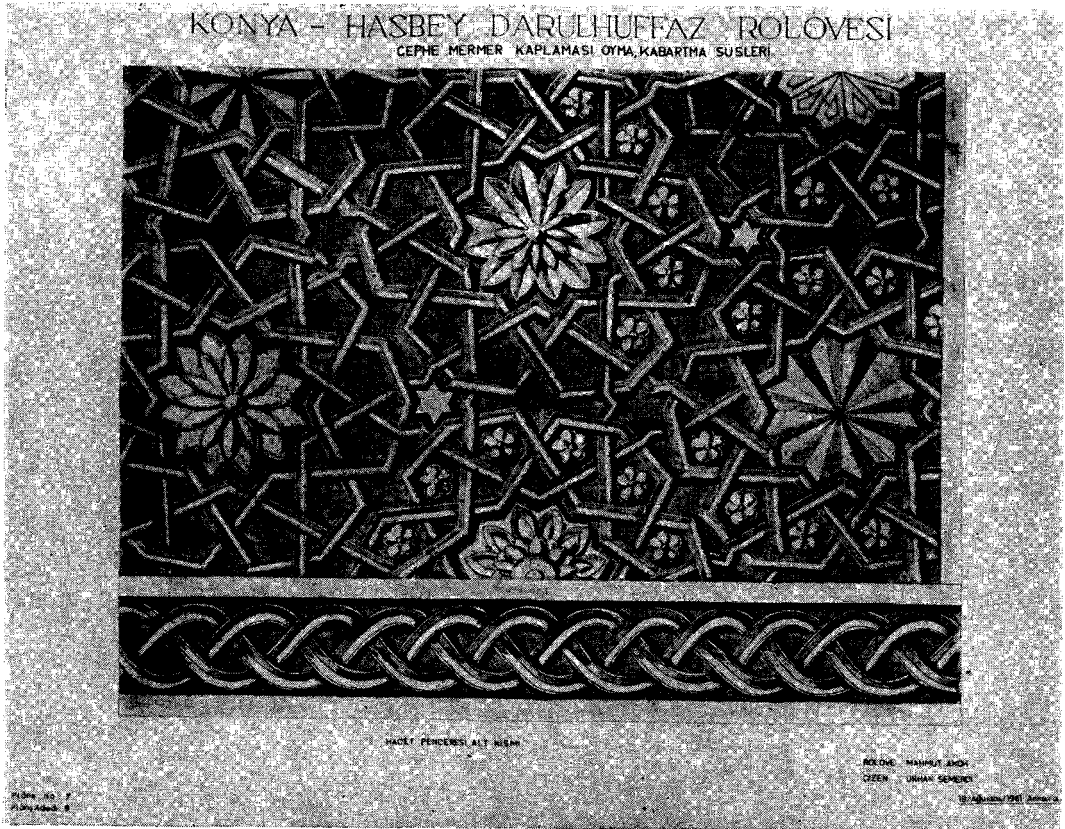
KESİT**PENCERE PARMALIK DETAYI: 1/1****H. B. Darülhuffazı Plânş: 3****Plânş 4**

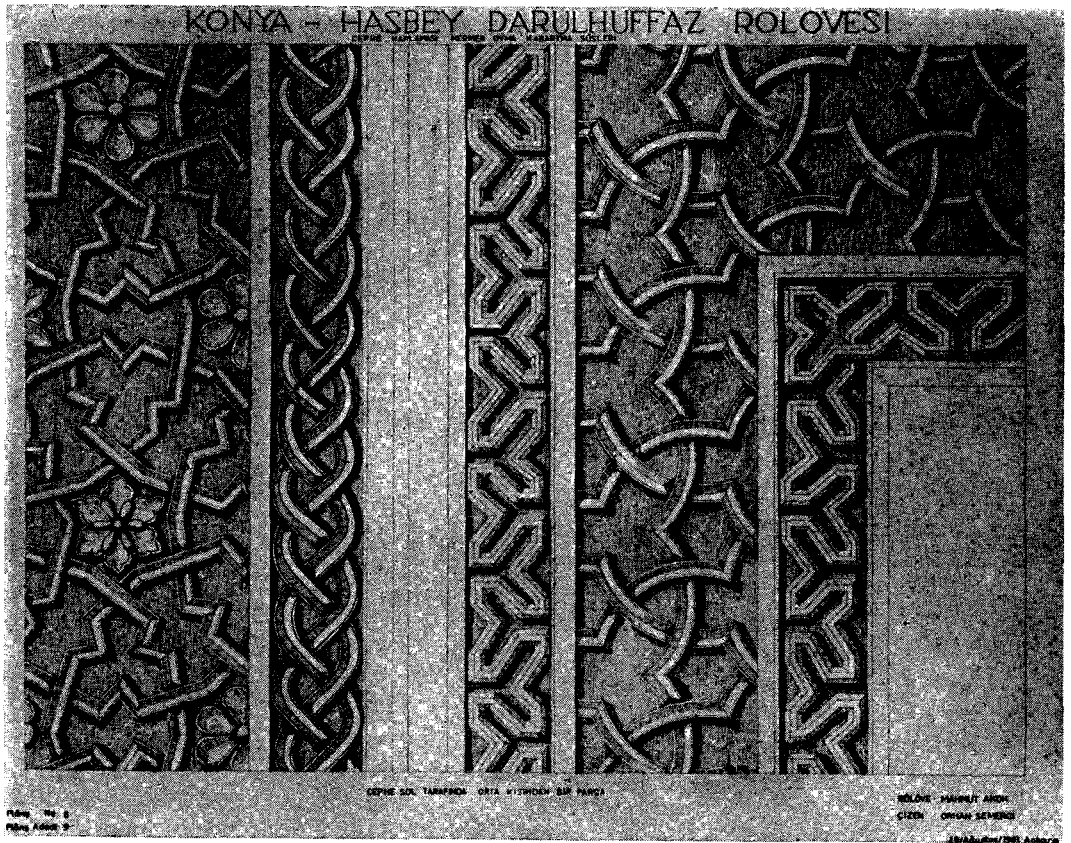
Plânş : 5

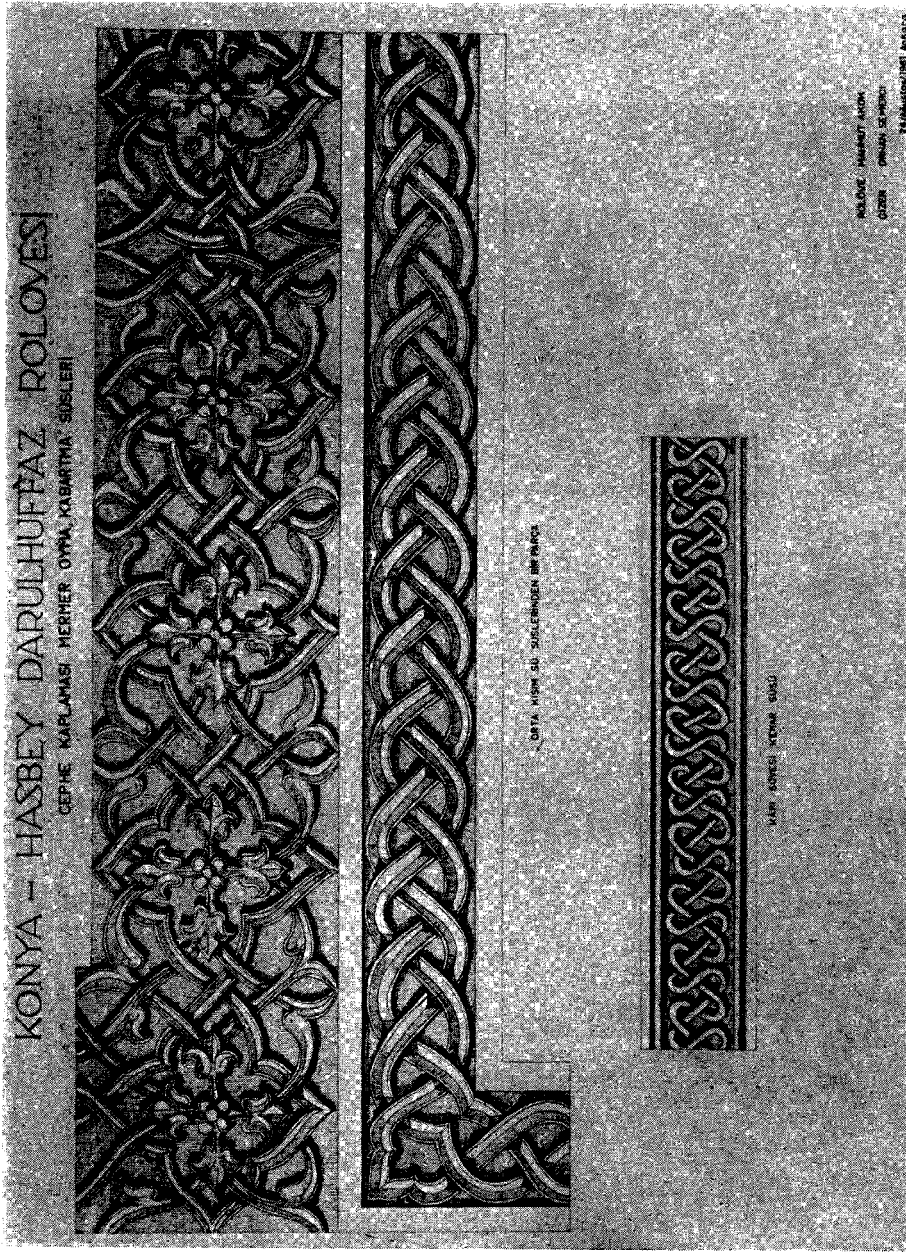
Plânş : 6

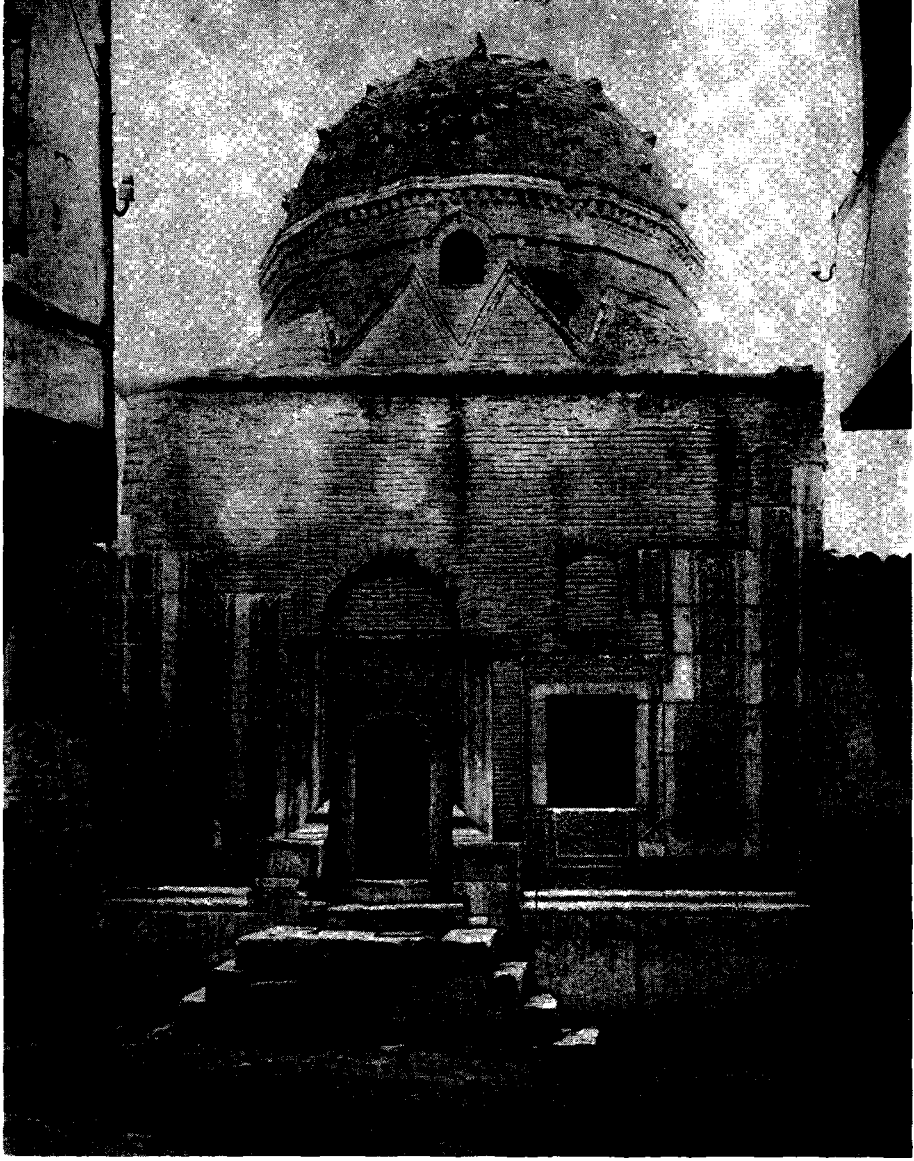
Plânş : 7

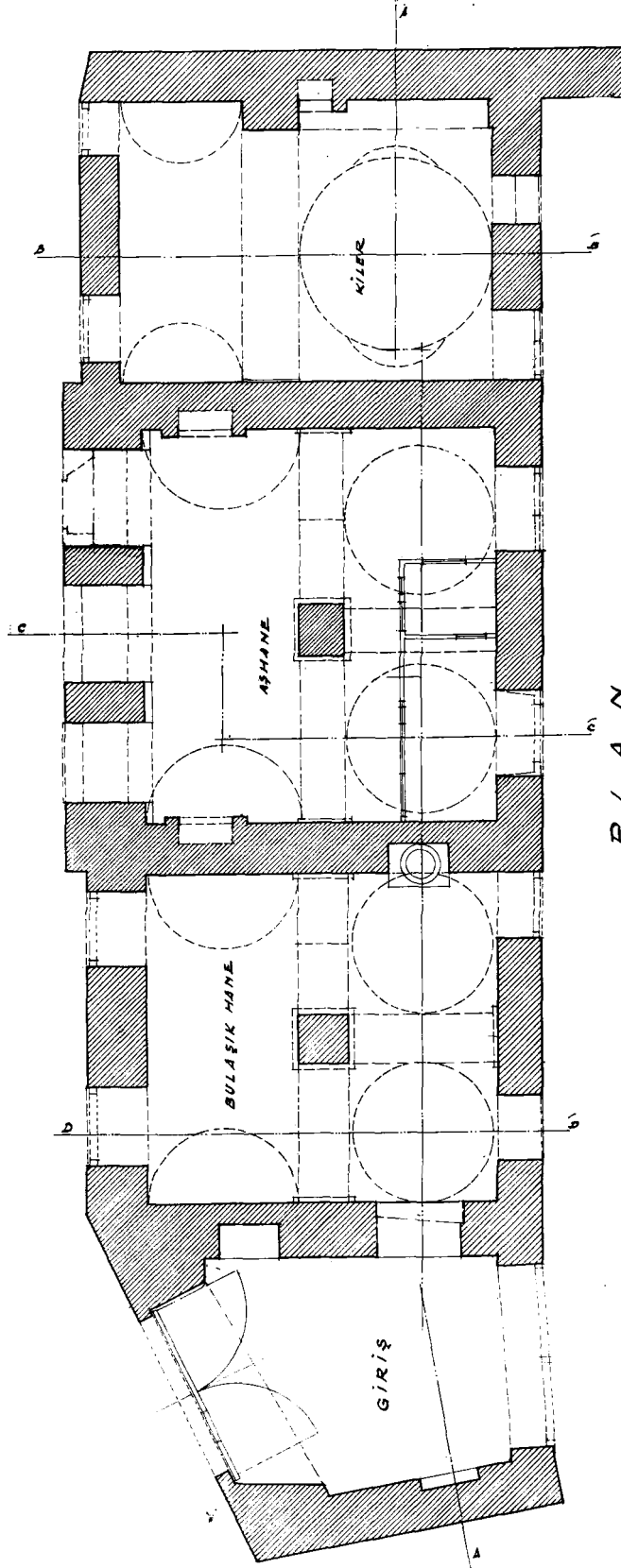
Plânş : 8

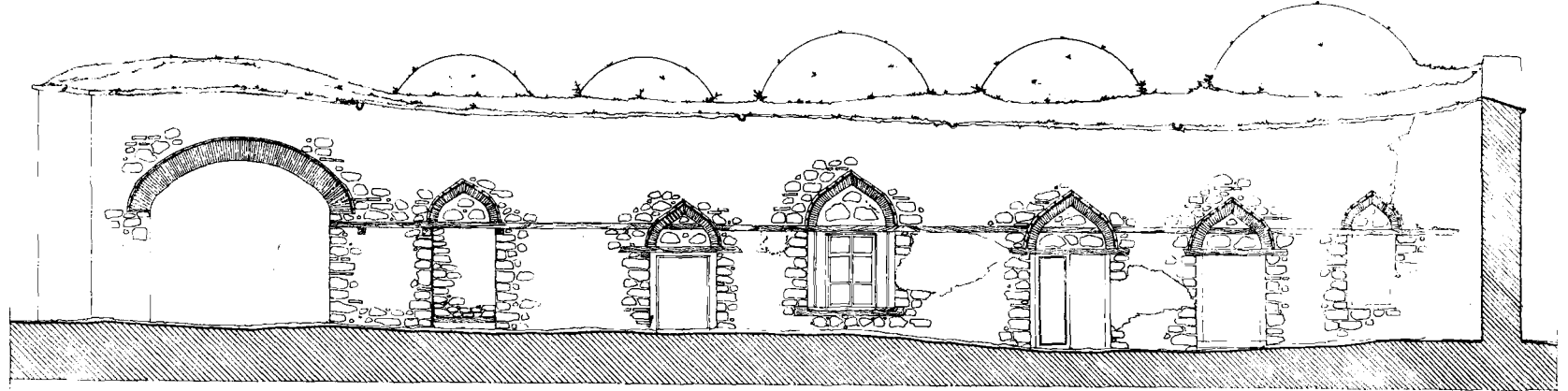
Plânş: 9

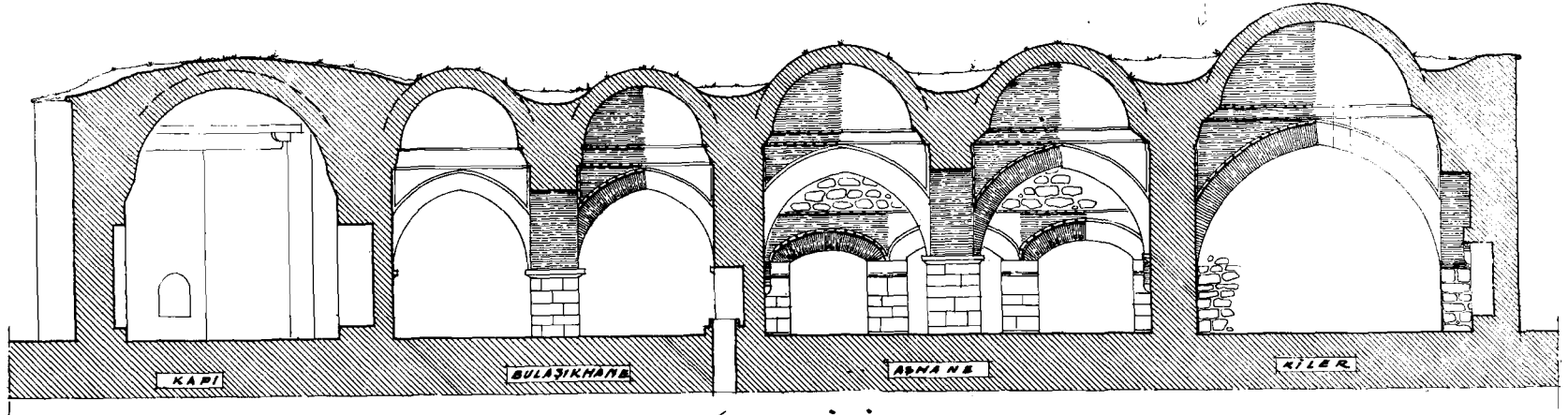
Res. 7 — Konya - Hasbey Darulhuffazı giriş yüzünün 1900 yıllarındaki durumu

P L A N
II. Selim İmaretİ Pİaşı: 1

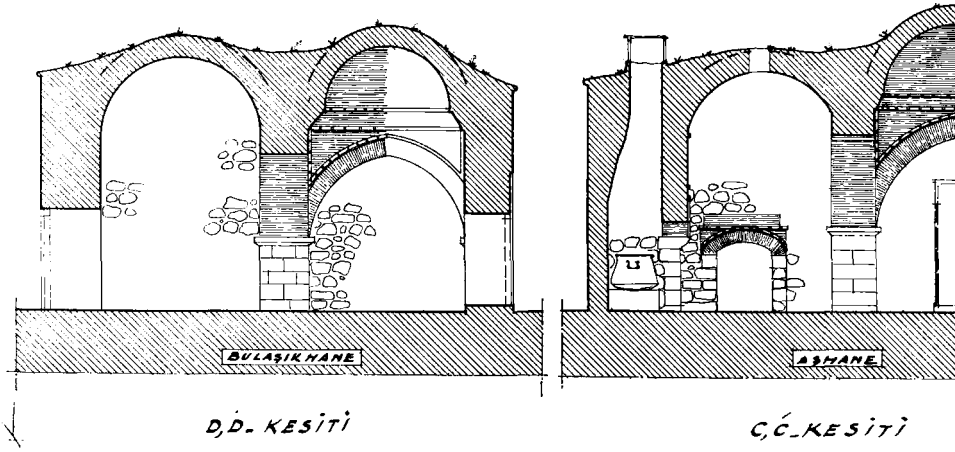

AVLU CEPHESİ

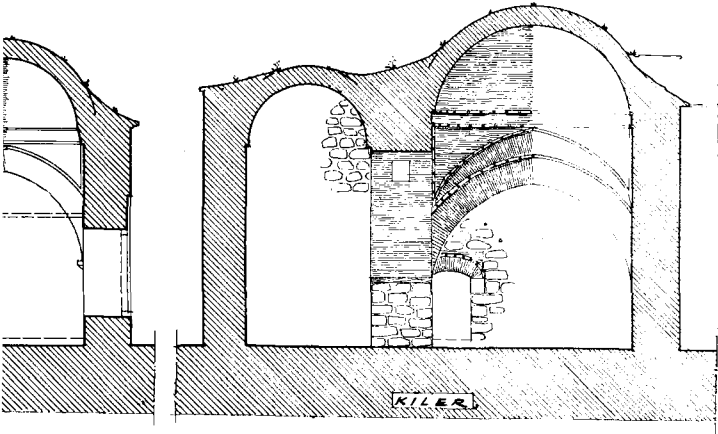

A.Á KESİTİ

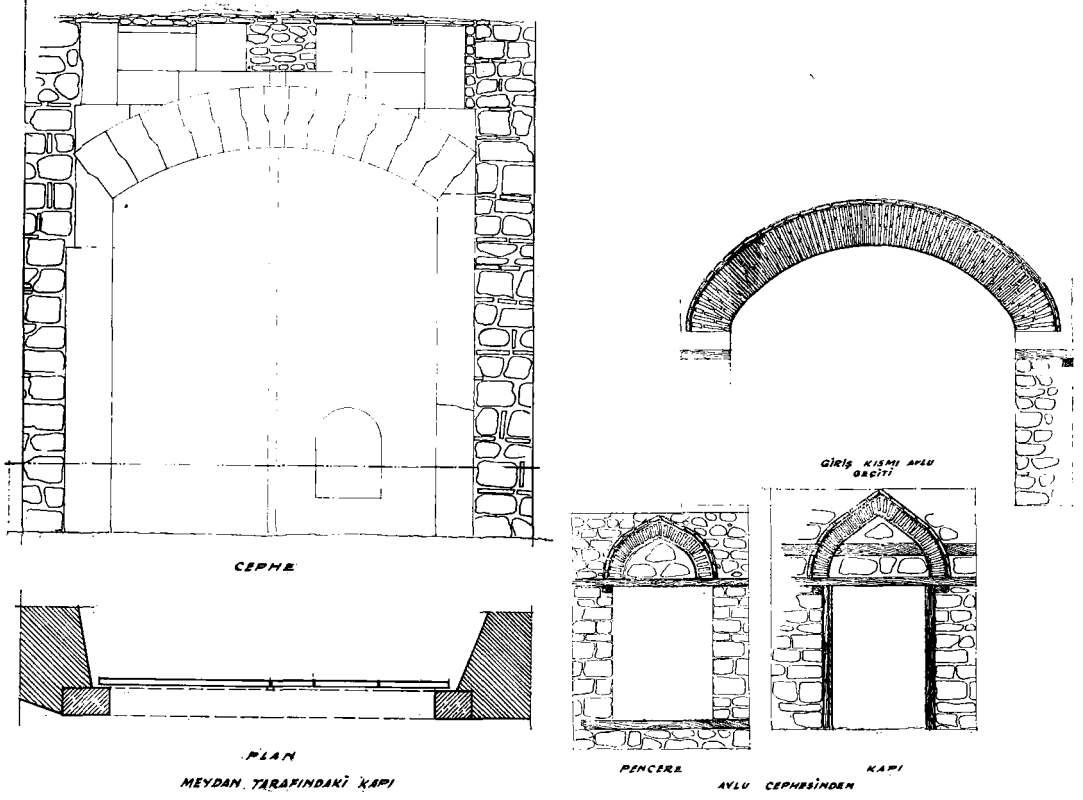
II. Selim İmareti Plânş: 1

II. Selim İmareti Plânsı:

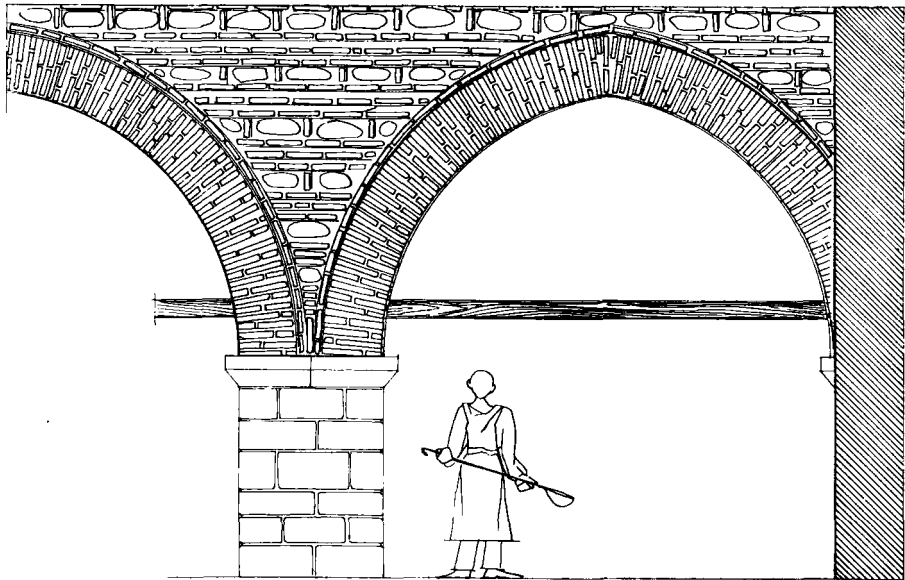

B,B. KESİTİ

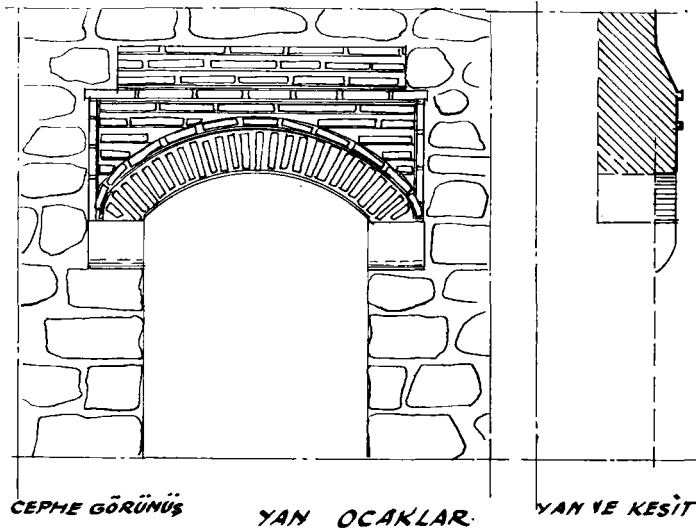
II. Selim İmaretî Plânş: 2

II. Selim İmaretî Plânş: 2

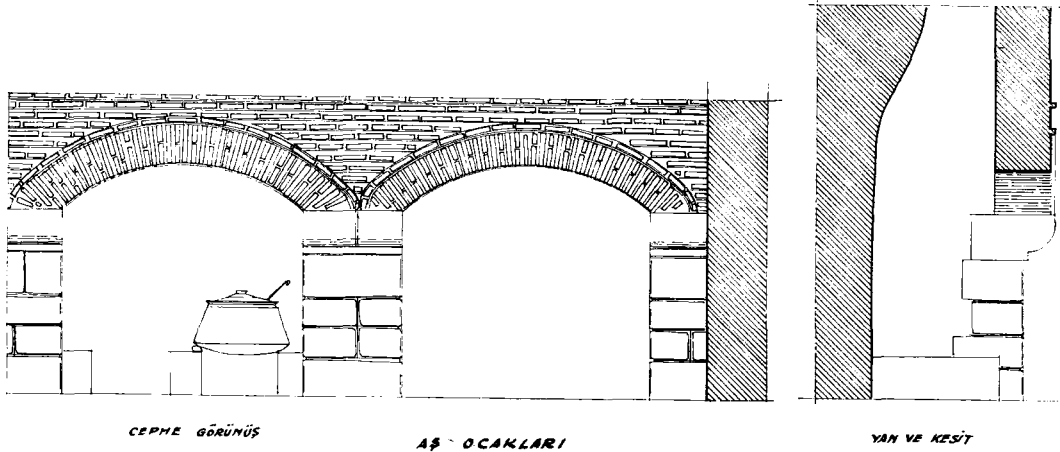

AŞHANEDE OCAKLAR ARKASI

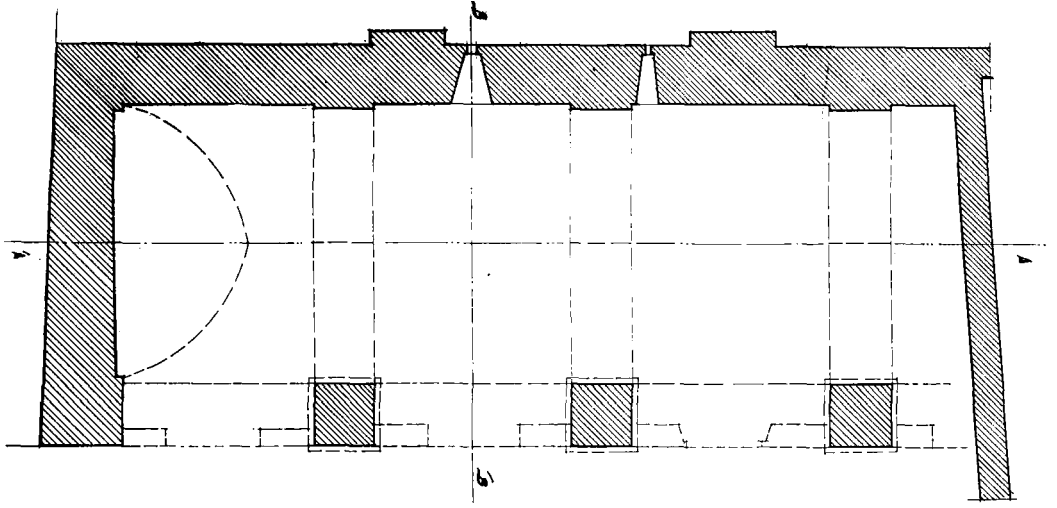
II. Selim İmaretî Plânş: 2

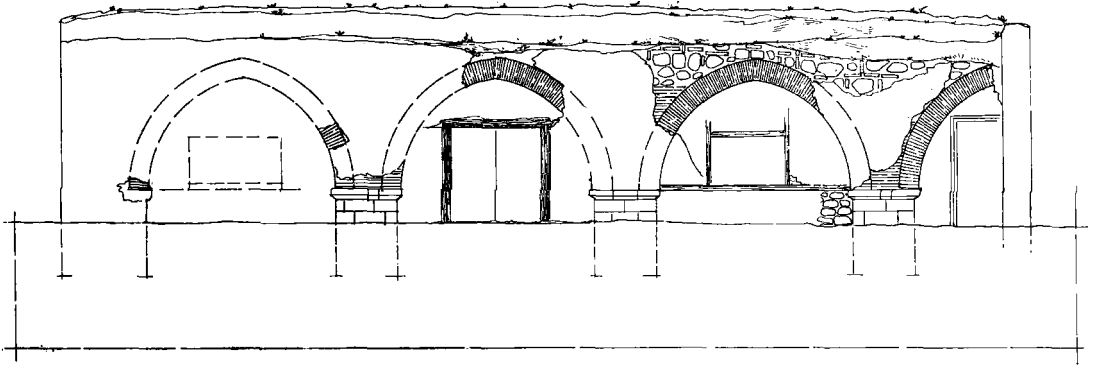
II. Selim İmaretİ Plânş: 2

II. Selim İmaretİ Plânş: 2

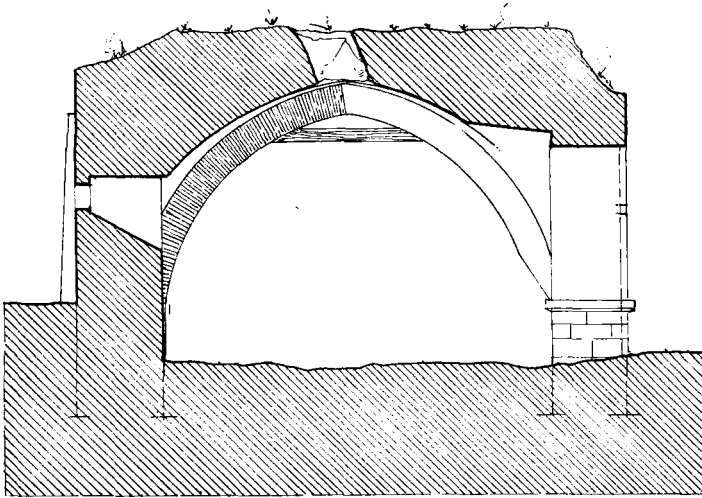

P L A N

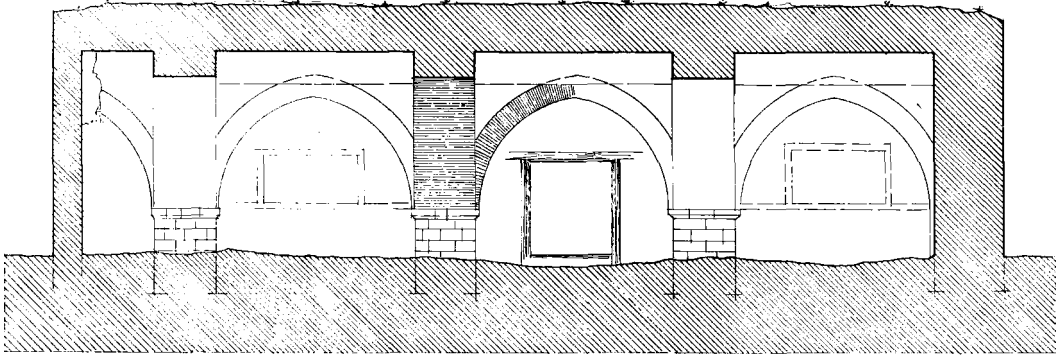

AVLU CEPHESİ

II. Selim İmareti Plânş: 3 Menzilhane

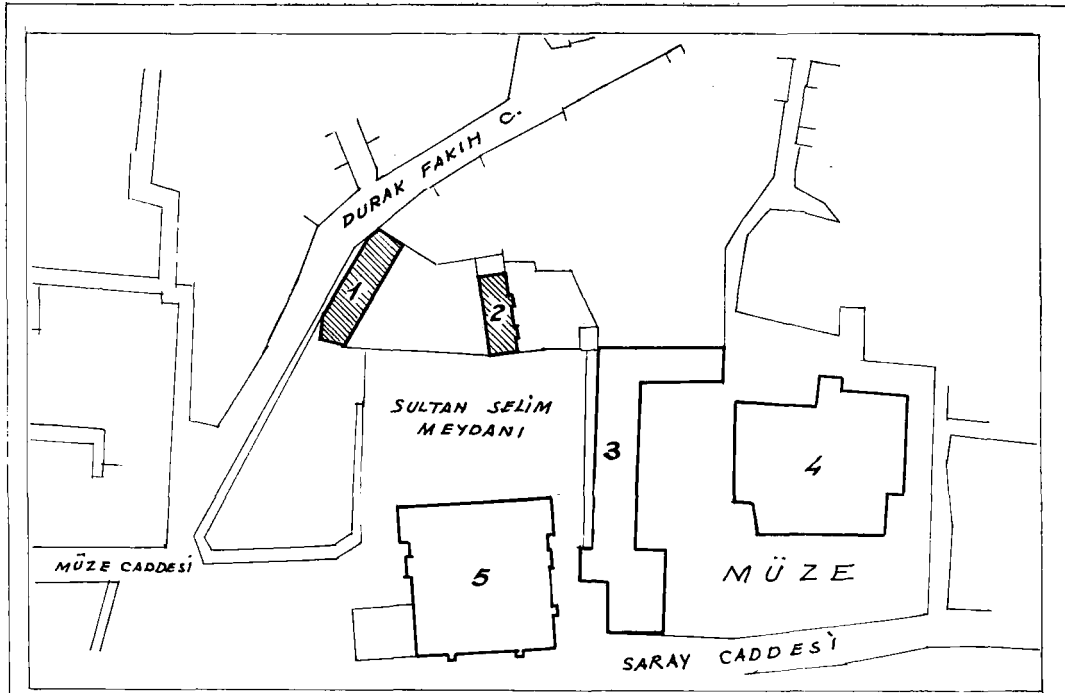
II. Selim İmareti Plânş : 3
Menzilhane

B, B KESİTİ

A, A KESİTİ

II. Selim İmaretİ Plânş: 3 Menzilhane

VAZİYET PLANI:

KONYA BELEDİYESİNDE MEVCUT 1:1000 MİKYASLI
ŞEHİR HARİTASINDAN ALINARAK, RÖLÜVESİ YAPILAN
İMARET KISIMLARI İLAVE EDİLMİŞTİR.

- 1- AŞHANE KISMI, 2- DARUZZİYAFE, 3- DERVİŞ HÜCRELERİ,
4- MEYLANÂ TÜRBESİ, 5- SELİMİYE CAMİİ.

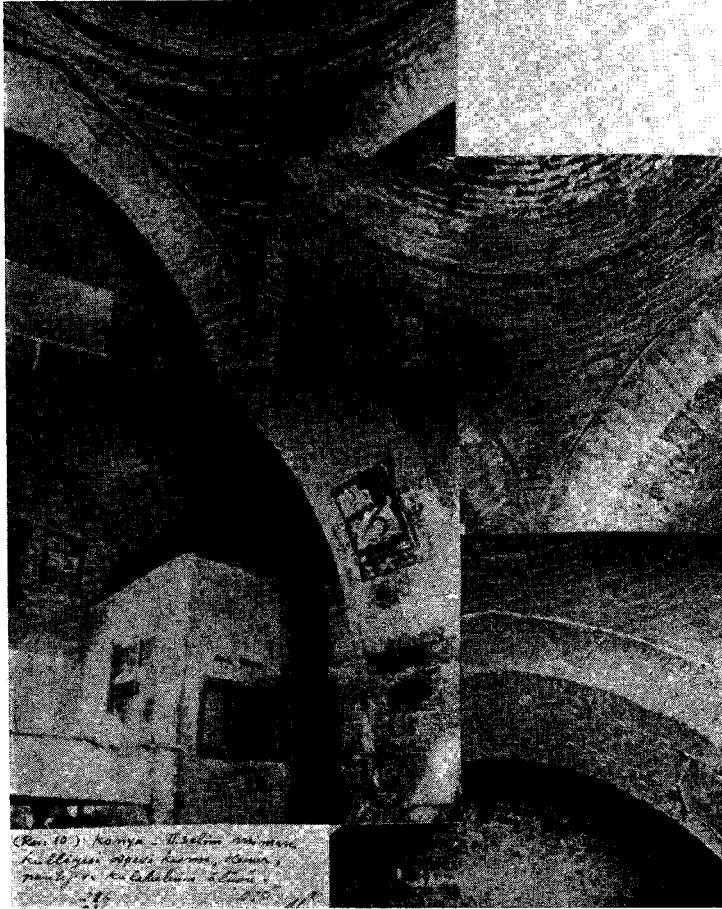
II. Selim İmaretİ Durum Plânş: 3

Res. 8 — Konya - II. Selim Mimari Külliyesinde ve Menzilhane'nin genel görünüşü (1956)

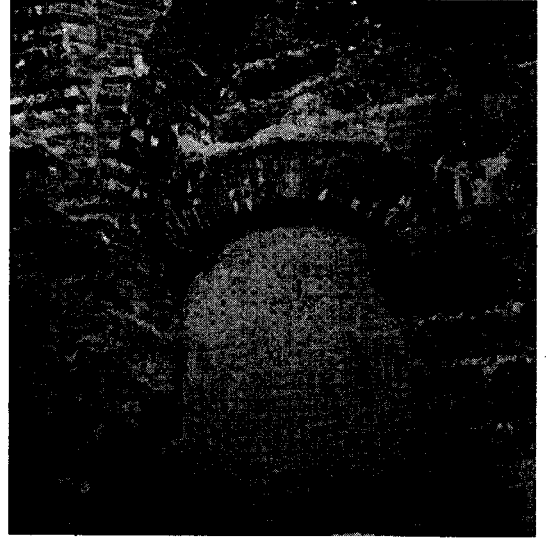
Res. 9 — Konya - II. Selim Mimarî Külliyesinden İmarat kısmı Cümle kapısı

Res. 10 — Konya - II. Selim Mimarî Külliyesi Aşevi kısmı, Kemer, Pantif ve kubbelerin ölçüsü

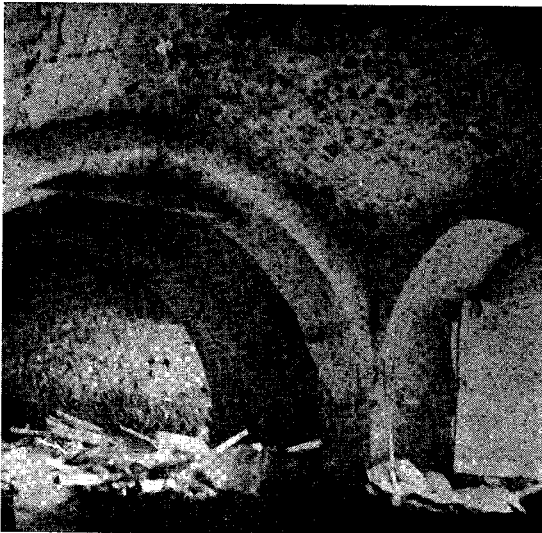
Res. 11 — Konya - II. Selim Mimari Külliyesinden Aşevi'nin Büyük Ocağı

Res. 12 — Konya - II. Selim Mimari Külliyesinden Aşevinin Küçük Ocağı

Res. 13 — Konya - II. Selim Mimari külliyesinde Menzilhane binasının parçası, dış görünüşü

Res. 14 — Konya - II. Selim Mimari Külliyesinden Menzilhanenin iç kısmından görünüşü.